

Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper

Chris Baldebo

Kvinnors villkor i kommunalpolitiken i Karlstads kommun - Sex politiker berättar

Women's conditions in municipal politics in the
municipality of Karlstad
- Six politicians tell

Statsvetenskap
C-uppsats

Datum/Termin: 10.06.13/Vt- 2010
Handledare: Arne Larsson

ABSTRACT

Essay in political science, C-level by Chris Baldebo spring semester 2010. Tutor: Arne Larsson. "Women's conditions in municipal politics in the municipality of Karlstad - Six politicians tell".

The purpose of this paper is to explore women's conditions in the municipal political work in the municipality of Karlstad. Based on the objective, one research question is formulated: How is women's political acting space limited on the basis of gender power relations in local politics in the municipality of Karlstad? To be able to say something about the women's conditions my approach has been to interview six active local politicians to collect empirical data to analyze from Maria Höjer Wendts & Cecilia Åses theorizing about women and politics, and Yvonne Hirdmans theory of a gender system.

My conclusions are that women's political room for maneuver is limited in several ways in municipal politics in Karlstad. Foremost it is a restriction by various prevailing beliefs about the characteristics men and women are supposed to have and should have, and which behaviors that are legitimate in the local political process. These become the norm for their genders and contribute to various social practices are created and maintained. There is also a clear male dominance in terms of speaking in various political forums, where men to a higher extent compared with women are talking. Therefore women do not have the same opportunity to exercise half the real power when they are subjected to oppressive treatment, while local politicians are characterized by the male norm from which women are not valued as highly. The municipal politicians in the municipality of Karlstad (at various levels) is thus far from equal, although the lack of gender varies in different degrees depending on the forum politicians find themselves in.

Keywords: Women's conditions, Municipality, Karlstad, Feminism, Social Constructionism, Gender system.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 Problembild och ämnesval	1
1.2 Syfte och frågeställning.....	4
1.3 Disposition	5
2. BAKGRUND	6
2.1 Varannan damernas och jämställdhetsintegrering.....	6
2.2 Tidigare forskning	7
2.2.1 Studiens utgångspunkt och relation till tidigare forskning.....	10
3. METOD	13
3.1 Angreppssätt.....	13
3.2 Urval och avgränsning	15
3.3 Validitet och reliabilitet.....	17
4. TEORETISK RAM	20
4.1 Vetenskapsteoretiska perspektiv	20
4.1.1 Studiens perspektiv	22
4.2 Teoretiska utgångspunkter	23
4.2.1 Kvinnor och politik	23
4.2.2 Genussystemet.....	25
5. RESULTAT	29
5.1 De aktiva männen och de passiva kvinnorna	29
5.1.1 De manliga intervjupersonerna	29
5.1.2 De kvinnliga intervjupersonerna	34
5.2 De självsäkra männen och de osäkra kvinnorna	36
5.2.1 De manliga intervjupersonerna	37
5.2.2 De kvinnliga intervjupersonerna	40
6. ANALYS	45
6.1 Kvinnors begränsade politiska handlingsutrymme	45
6.1.1 Den manliga normen som hinder	45
6.1.2 Den manliga dominansen som hinder	49
6.1.3 Kvinnorna som medskapare till den manliga normen och dominansen.....	51
7. SLUTSATSER OCH DISKUSSION	54

7.1 Slutsatser	54
7.2 Reflektioner och vidare forskning	56

KÄLLFÖRTECKNING

Bilaga INTERVJUGUIDE

1. INLEDNING

I detta kapitel redogörs inledningsvis för uppsatsens problembild och ämnesval. Efter detta följer en presentation av studiens syfte och preciserade frågeställning. Avslutningsvis kommer en beskrivning av uppsatsens fortsatta upplägg att göras.

1.1 Problembild och ämnesval

Om jag för hundra år sedan hade sagt ”jag är kvinna” så hade det t.ex. betytt ”jag har inte rösträtt”, ”jag har inte tillträde till universitetet”, ”jag är inte myndig när jag gifter mig”. Och det hade inte bara betytt dessa omständigheter, utan i förlängningen av dem även en förståelse av ordet kvinna som varelse som inte förstår politik, som inte är kapabel att tänka rationellt, som inte kan ta ansvar för sin ekonomi. [...] Stora förändringar har skett på grund av kvinnorörelserna under historien, men stora förändringar väntar också på sin tid. Kanske var det en gång en omöjlig tanke att tro att kvinnor skulle få rätt att delta i samhällets angelägenheter i nästan samma utsträckning som män - men det visade sig vara en omöjlighet att förverkliga.¹

I Sverige talas det ofta om jämställdhet. Vi vill som medborgare officiellt sett ha lika villkor för män såväl som för kvinnor inom samhällets alla sfärer, och många skulle inte protestera öppet mot detta påstående. Jämställdhet skall alltså förstås som att män och kvinnor ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden.²

Dock har det inte alltid varit på detta vis. Genom historiens raster kan vi se tillbaka på kvinnors roller som relativt begränsade till att utgöra endast ett komplement till mannen. Kvinnan och mannen har således levt i två olika världar där kvinnan traditionellt sett har styrt den ”lilla världen” i hemmet medan mannen har utgjort kontakten till den ”stora världen” utanför. På så vis har kvinnors handlings- och rörelsefrihet också begränsats av såväl lagar, normer och regler.³ Likväl har stora förändringar skett fram tills dagens dato. Genom att marknadsekonomin fick allt större fotfäste i Sverige under slutet av 1800-talet så skedde stora strukturella förändringar som medförde att kvinnors roller kom att förändras markant. Omvälvningarna i industrialismens kölvatten bidrog till att det inte längre var möjligt för kvinnor att endast bli förpassade till hemmen när ökade krav på förvärvsarbete uppstod, även om arbetsvillkoren och lönerna var betydligt sämre än männens. I början på 1900-talet

---

¹ Björk Nina, *Under det rosa täcket. Om kvinnlighetens vara och feministiska strategier* (Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1996), s.12 f.

² Jämo 2009: *Jämställdhet* (13.06.2010) <http://www.jamombud.se/omjamstalldhet/default.asp>

³ Roth Ann-Katrine, *Jämställdhetsboken. Från Teori till praktik* (Stockholm: Norstedts juridik, 2007), s. 18.

började kvinnorna göra öppet motstånd genom att organisera sig mot de orättvisor de upplevde utifrån männens tydliga samhällsdominans och krävde följaktligen större rättigheter än de haft tidigare, bland annat att bli representerade i politiken. Emellertid fanns det kritiker som gjorde motstånd mot dessa idéer och hävdade att kvinnor var alltför känslomässiga och saknade den grad av intellektualitet som var nödvändig för att de skulle kunna ha samma rättigheter och inflytande som män i politiken. Eftersom kvinnor betraktades som olämpliga för att kunna delta i politiska angelägenheter i samma utsträckning som män, så var det istället endast männen som skulle ägna sig åt dessa intressen eftersom dessa hade kapaciteten att föra kvinnans talan med tanke på hennes begränsade intellektuella kapacitet. Dock så räckte inte dessa argument för att stoppa den våg av frigörelse som kvinnorna eftersträvade och år 1919 lyckades kvinnorna i Sverige att uppnå rösträtt, om än inskränkt till att omfatta endast de kommunala valen. Emellertid så tog det bara två år tills rösträtten utökades till att bli allmänt giltig samtidigt som kvinnorna blev valbara till riksdagen. Dock skulle det dröja till år 1947 innan den första kvinnan fick ta plats i den svenska regeringen, varifrån kvinnor successivt har lyckats uppnå ökad jämställdhet inom ett flertal områden, men inte minst i det politiska systemet.⁴

Trots att kvinnor genom historien successivt har vunnit ökande inflytande inom samhällets olika sfärer och politiken där det öppna motståndet i stort sett har försvunnit, så stöter kvinnor numera allt oftare på mer subtila motstånd i form av så kallade ”glastak”. Det vill säga strukturer bestående av (kvardröjande) normer och värderingar som finns inbyggda i olika institutioner och som begränsar kvinnors handlingsutrymme. Dessa är därför inte enkla att se, än mindre att undvika och förändra av kvinnorna själva.⁵ Därför har det blivit ett viktigt mål för staten, vars strävan att åstadkomma demokrati och rättvisa för samtliga av sina medborgare, att arbeta aktivt för att skapa jämställdhet mellan könen. Men trots jämställdhetens ökade inflytande i den politiska sfären så kvarstår dock stora differenser mellan män och kvinnor. I proposition 2005/06:155 uttrycks bland annat att följande;

Jämställdhetspolitiken bygger på den feministiska utgångspunkten att det finns en ordning eller ett socialt system i samhället som upprätthåller ojämlika maktförhållanden mellan könen, där kvinnor är underordnade och män är överordnade som grupper i samhället och där mannen/det manliga utgör normen. Jämställdhetspolitiken syftar till att förändra denna könsmaktsordning och bryta den systematiska underordningen som innebär att kvinnor generellt sett har en svagare, social,

---

⁴ Roth, s. 25 f.

⁵ McAnulla Stuart, *Structure and agency* i Marsh, David & Stoker, Gerry, *Theory and Methods in Political science* (Houndmills: Palgrave Macmillan, 2002), s. 275.

ekonomisk och politisk position i samhället än vad män har, även om det också finns skillnader inom gruppen kvinnor och gruppen män.⁶

Av texten i propositionen framgår således att den svenska jämställdhetspolitiken präglas av ett feministiskt förhållningssätt med syfte att förändra kvinnors underordning för att dessa skall ha samma rättigheter som männen socialt, ekonomiskt och politiskt. Det viktiga sålunda är att regeringen utgår från att det fortfarande finns en underordning som måste förändras. Vidare förklarar propositionen att mycket har hänt vad beträffar den kvantitativa representationen för kvinnor, men mycket återstår att göra. Propositionen indikerar istället att kvinnors kvalitativa aspekter i den politiska representationen och maktutövningen är eftersatta.⁷ Regeringen gör således en tydlig distinktion mellan kvantitativ, det vill säga numerär representation, och kvalitativ representation där den senare tycks omfatta aspekter som politiskt inflytande och påverkan i politiken. Med andra ord att kvinnor skall ha samma reella makt och villkor som män har, något som inte är garanterat även om kvinnorna blir representerade i lika hög grad som männen.

En jämn representation av kvinnor och män är självfallet inte en garanti för att den reella makten fördelas jämlikt mellan könen, men det är en avgörande förutsättning för att kvalitativa aspekter av maktutövning skall förändras i jämställd riktning. Möjligheten att påverka beslutens innehåll förutsätter deltagande i beslutsfattandet. För att kvinnor också skall uppnå halva den reella makten krävs också inflytande över vilka frågor som tas upp på dagordningen i beslutande församlingar på lokal, regional och central nivå och vilka som avvisas som kunskap och tillgång till informella beslutsvägar och frihet från förtryckande behandling.⁸

Häri ligger också motiveringen till ämnesvalet för denna uppsats. Med andra ord kommer de kvalitativa aspekterna undersökas istället för kvantitativa inom politisk representation. Detta motiveras främst genom att den kvantitativa kvinnorepresentationen är väl genomforskad och för att de kvalitativa aspekterna ter sig mer otydliga än den explicita numerära närvaron i politiken. Det är alltså inte lika tydligt hur kvinnornas villkor ser ut inom det politiska arbetet i jämförelse med hur de är representerade inom olika sakområden. Av den anledningen krävs också en större forskning kring den problematik kvinnor möter i sin dagliga verksamhet i det politiska arbetet. Därför kommer fokus i denna studie att ligga på olika politiska roll- och verklighetsupplevelser hos politiker på lokal nivå. Närmare bestämt kommunalpolitiker i

---

⁶ Proposition 2005/06:155, *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*, s. 43.

⁷ Prop. 2005/06:155, s. 12.

⁸ Prop. 2005/06:155, s. 46.

Karlstads kommun, där jag avser undersöka dessas tankar och upplevelser kring kvinnors villkor utifrån ett könsmaktsperspektiv. Valet av den kommunala nivån kan främst motiveras utifrån dess påverkan för utvecklingen av könsrelationerna, där kommunerna har ett stort ansvar att implementera statens riktlinjer för jämställdhet. Samtidigt är det i kommunerna som framtida rikspolitiker fostras, vilket också kan antas få en påverkan på framtidens jämställdhetsarbete. Därför kommer studiens fokus att ligga på politiker som är verksamma i inom olika kommunalpolitiska områden, där kommunfullmäktigeledamöter får representera ”kommunalpolitikern”. Detta motiveras främst genom att studien syftar till att undersöka upplevelser från olika politiska forum på den lokala politiska nivån i Karlstad.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med följande undersökning är att genom intervjuer undersöka och synliggöra kvinnors villkor inom det kommunalpolitiska arbetet inom Karlstad kommun. Denna form av studie görs sålunda för att lyfta fram kvinnornas politiska handlingsutrymme, och bedrivs alltså utifrån ett könsmaktsperspektiv. Utifrån det empiriska material som kommer att utgöra underlag för studien, så kommer analysen fokusera på vilka eventuella möjligheter och hinder som finns för de kvinnliga kommunalpolitikernas i form av ett eventuellt begränsat politiskt handlingsutrymme.

Med politiskt handlingsutrymme avses sålunda möjligheten till att påverka politikens innehåll och beslut, och för att kunna möjliggöra detta görs också ett antagande om att det krävs en viss närvaro och deltagande i politiken. De politiska arenorna som kvinnors erfarenheter och upplevelser kommer att undersökas ifrån utgörs av kommunfullmäktige, nämnder och styrelser samt partier där båda könen berättelser kommer att utgöra grund för analysen. Förutom den ovanstående presenterade utgångspunkten kring aktivitet så kommer också ytterligare en grundhypotes i studien användas. Nämligen att det finns genomgående skillnader mellan könen vad beträffar villkor och synsätt i politiken där kvinnors förutsättningar skiljer sig från männens där de förra systematiskt underordnas av en mansdominerande politisk kultur. Dessa antaganden kommer emellertid att redogöras för mer utförligt under avsnitt 2.2 om tidigare forskning. Utifrån syftet har en preciserad frågeställning formulerats; *Hur begränsas kvinnors politiska handlingsutrymme utifrån könsmaktsförhållanden inom kommunalpolitiken i Karlstads kommun?*

1.3 Disposition

Fram tills nu har den inledande delen av uppsatsen presenterats där problematik och ämnesval följt av syftet och den preciserade frågeställningen redogjorts. I nästa kapitel (kapitel 2) introduceras olika argument för kvinnors deltagande i demokratin och det politiska systemet, följt av en kortfattad presentation av den statliga strategin om jämställdhetsintegrering. Under detta kapitel presenteras även tidigare forskning följt av en diskussion kring studiens utgångspunkt och relation till tidigare forskning. Det förs även en avslutande diskussion kring ämnesvalets relevans för det statsvetenskapliga fältet. I det tredje kapitlet kommer de metodologiska valen och utgångspunkterna att presenteras följt av en diskussion kring studiens validitet och reliabilitet. Vidare i det fjärde kapitlet så kommer uppsatsens teoretiska ramverk att presenteras med syfte att föreställa läsaren studiens vetenskapsteoretiska positioneringen samt de teoretiska utgångspunkterna för analysen. I det femte kapitlet presenteras de resultat som framkom av intervjuerna med politikerna. I det sjätte kapitlet följer en analys av dessa genom Maria Höjer Wendts och Cecilia Åses teoretisering kring kvinnor och politik samt genom Yvonne Hirdmans teori om ett genussystem, med vilken jag kommer att ta fram rådande genussystem i kommunalpolitiken i Karlstad för att finna hur kvinnors politiska handlingsutrymme begränsas. I det sjunde och avslutande kapitlet förs en diskussion utifrån analysen av det empiriska materialet, vilken avser att besvara studiens syfte och preciserade frågeställning. Här kommer också redogöras kortfattat för egna reflektioner samt presenteras förslag på vidare forskning.

2. BAKGRUND

I detta kapitel redogörs inledningsvis argument för kvinnors deltagande i demokratin och det politiska systemet följt av den statliga strategin om jämställdhetsintegrering. Sedan presenteras den tidigare forskning som har valts ut följt av en diskussion kring studiens positionering utifrån tidigare forskning. Avslutningsvis förs även en kortfattad diskussion kring ämnesvalets relevans för det statsvetenskapliga fältet.

2.1 Varannan damernas och jämställdhetsintegrering

I slutbetänkandet *Varannan damernas* från utredningen av kvinnorepresentation som gjordes av Arbetsmarknadsdepartementet 1987, anges tre olika skäl till varför kvinnor behövs i politiken och varför deras representation måste öka. Dessa skäl valde man att placera under tre olika frågor; demokratifrågan, resursfrågan och intressefrågan. När det kommer till demokratifrågan, så menar utredningen att eftersom kvinnorna utgör cirka hälften av befolkningen så är en jämn könsfördelning kritisk ur demokratiaspekt. Kvinnor ska därför ha tillgång till de beslutande politiska församlingarna i lika hög grad som män där deras inflytande att påverka de politiska besluten skall vara jämställd. Om inte detta utrymme skapas för kvinnorna så blir därmed också demokratin ofullständig och speglar inte idén om en representativ demokrati, vilken ligger till grund för det svenska politiska systemet. Enligt utredningen så innebär således en ökad kvinnorepresentation inte bara en ökad numerär närvaro utan även en jämn fördelning av den reella makten. När det kommer till resursfrågan, så ligger betoningen främst på kvinnor och mäns skilda erfarenheter. Resursfrågan bygger därför på en idé om att kvinnor som grupp kan tillföra politiken nya erfarenheter som tidigare saknats då den politiska arenan främst dominerats av män, och som inte minst kan leda till att nya viktiga områden och frågeställningar inkluderas i den politiska dagordningen där kvinnor bland annat kan bidra till nya lösningar av problem. Huvudargumentet kring denna fråga är därför att en ojämn könsfördelning i de beslutande politiska församlingarna leder till att även besluten tenderar att bli ofullständiga då viktiga dimensioner utesluts genom en för låg kvinnorepresentation. Den tredje frågan och sista frågan, intressefrågan, handlar om kvinnors intressen att delta som fullvärdiga medborgare i demokratin. Kvinnor som grupp anses som sagt ha en stor potential att förändra politiken, och eftersom dessa antas ha egna könsspecifika

intressen så menar utredningen att det är viktigt att de deltar i lika hög grad som männen, såväl numerärt som reellt.⁹

I propositionen *Delad makt – delat ansvar*¹⁰ som presenterades av jämställdhetsminister Bengt Westerberg i den dåvarande borgerliga regeringen 1994, (Prop. 1993/94:147), vilken senare antogs, fastställdes en övergripande strategi för hur jämställdhetspolitiken skulle bedrivas inom statens hägn. Betoningen kom att ligga på idén om *jämställdhetsintegrering*, som enligt propositionen måste invigas i samtliga gamla och nya politikområden. Politikens framtida utformning skulle således lägga starkt fokus på att företa strukturella förändringar i samhället för att uppnå en högre grad av jämställdhet. Förslaget innebar således att de beslut som skall fattas inom politiken först skall granskas ur ett jämställdhetsperspektiv innan de fastslås för att klargöra vilka eventuella konsekvenser dessa kan få för kvinnor och män. Propositionen lades särskilt stor betoning på de områden som anses vara mest problematiska ur jämställdhetssynpunkt, såsom utbildnings-, arbetsmarknads- och ekonomisk politik.¹¹

2.2 Tidigare forskning

Den tidigare forskning som har gjorts kring kvinnorepresentation består av en mängd olika studier. Här kommer därför bara ett fåtal tidigare undersökningar med relevans för denna uppsats att presenteras. Bidrag hämtas främst från statsvetenskaplig forskning inom den kvalitativa inriktningen av kvinnorepresentation, men även från organisationsteori. Den kvantitativa forskningen däremot lämnas utanför denna studie.

I avhandlingen *Politikens andra sida. Om kvinnorepresentation i Sveriges riksdag* analyserar statsvetaren Lena Wängnerud (1998) hur utvecklingen av en ökad kvinnorepresentation har påverkat kvinnors villkor i riksdagen. Här undersöker Wängnerud dels riksdagsledamöters politiska prioriteringar och deras påverkan på den politiska processen. Wängnerud undersöker även i vilka utskott ledamöterna sitter i, samt vilka värderingar och verklighetsuppfattningar som finns ifråga om den politiska representationen. Syftet med Wängneruds studie är att närmare undersöka om den brittiske statsvetarens Anne Phillips teori om *närvarons politik* får stöd i det empiriska material som samlats in. Wängnerud drar bland annat slutsatserna att kön har en betydande effekt på innehållet som formuleras i politiska processer. Kvinnors ökade representation har lett till ett ökat inflytande

---

⁹ SOU 1987:19, *Varannan damernas: slutbetänkande från utredningen om kvinnorepresentation* (Stockholm: Allmänna förlaget), s. 51 ff.

¹⁰ Jämi 2009: *Jämställdhetsintegrering* (24.04.2010) <http://www.jamiprogram.se/jamstalldhetsintegrering/>

¹¹ Ibid.

där den politiska agendan har vidgats. Emellertid så kvarstår en könsuppdelning mellan politikområden där män och kvinnor tenderar att söka sig till olika frågor. Kvinnorna engagerar sig i högre grad än männen i frågor som rör "reproduktionen" medan män främst ägnar sig åt politikfrågor med inriktning på "produktionen". Ett annat resultat som Wängnerud finner i sin studie är också att männen påvisar ett svalt intresse för frågor som betraktas som "kvinnliga". Speciellt gällde detta jämställdhetspolitiken.¹²

I doktorsavhandlingen "*Det handlar om prioriteringar.*" *Kvinnors villkor och intressen i lokal politik* (1996) undersöker statsvetaren Gun Hedlund kvinnliga kommunalpolitikernas upplevelser och villkor i Örebro kommun genom en metodtriangulering där hon använder sig av intervjuer, observationer och enkätundersökning. Av de frågor som hon söker svar på är bland annat under vilka omständigheter kvinnor är aktiva inom kommunalpolitiken. Men Hedlund väljer även att undersöka om dessa anser sig företräda specifika könsbaserade intressen samt vilka möjligheter som finns att artikulera dessa. Den grundhypotes Hedlund antar är att det finns skillnader i uppfattningar mellan kvinnliga och manliga politiker där de föregående antas ha andra (sämre) förutsättningar än de senare att verka inom politiken. Med andra ord så utgår Hedlund från att kvinnor verkar som en underordnad grupp i en mansdominerad politisk kultur som sätter ramar för kvinnors villkor och handlingsutrymmen. Utifrån de ovan nämnda frågeställningarna drar Hedlund slutsatsen att i likhet med grundhypotesen att det finns skillnader mellan män och kvinnor i kommunalpolitiken i Örebro, där kvinnor och män har en benägenhet att tala om olika sakområden och således har olika politiska intressen. Kvinnorna påvisar en tendens till att i högre grad än männen att ägna sig åt "mjuka" frågor som bland annat rör vård och omsorg i kommunen, medan männen istället fokuserade på "hårda" områden av "högre" politisk dignitet som teknik och ekonomi. I de kvinnliga och manliga politikrollerna framgick också skillnader i representationsrollen. Det vill säga vilka man ansåg sig representera, där kvinnor ansåg sig företräda kvinnor medan männen ansåg sig representera både män och kvinnor. En annan slutsats som framgick i studien var även att kvinnor är tvungna att anpassa sig efter manligt definierade spelregler där deras handlingsutrymme ofta begränsas, bland annat i formuleringen av vilka politiska sakfrågor som tas upp på dagordningen. Utifrån analysen av det empiriska materialet

---

¹² Wängnerud Lena, *Politikens andra sida. Om kvinnorepresentation i Sveriges riksdag* (Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet, 1998), passim.

påvisades även att kvinnor har svårare än män att utföra sitt politiska uppdrag på grund av bland annat familjelivets och arbetslivets krav på kvinnor.¹³

En annan studie som har forskat kring kvinnors villkor i kommunalpolitiken finner vi hos Anette Gustafsson i doktorsavhandlingen *Könsmakt och könsbaserade intressen. Om könspolitisk representation i svensk kommunalpolitik* (2003), där hon undersöker möjligheten för kvinnor att få politisk makt och inflytande beroende på deras erfarenheter och intressen som en underordnad grupp i samhället. I en enkätundersökning som skickades ut till 28 kommuner samlades data in för analys där de övergripande frågeställningarna omfattade frågor kring könstillhörighetens inflytande på politikens innehåll, men även i vilken utsträckning könsrelationer politiseras och hur kvinnors politiska handlingsutrymme begränsas utifrån könsmaktsförhållanden. Enligt Gustafsson så visar analysen alltså på att kvinnor endast har begränsade möjligheter att agera på den kommunalpolitiska arenan. Ytterligare en slutsats Gustafsson drar utifrån det empiriska materialet är bland annat att könsmaktsförhållanden kan bli synliggjorda genom att fler kvinnor blir representerade i politiken. Genom att forma allianser med män som sympatiserar med kvinnliga intressen kan kvinnor uppnå en ökad jämställdhet med avseende på maktrelationer mellan könen på den kommunalpolitiska arenan. Andra slutsatser som framkommer ur Gustafssons studie är att kön påverkar politikens innehåll, bland annat genom att jämställdhetsfrågor tenderar att få ett större fokus när kvinnor är närvarande i politiken. Politiseringen av könsrelationerna finner Gustafsson dock vara relativt begränsade, där kön som politiskt legitim maktfaktor ignoreras i politiska beslut och konflikter. Förutom att det råder olika uppfattningar mellan könen om vad som skall tas upp på den politiska dagordningen så tenderar problematiseringen av kön att skjutas undan till periferin till förmån för maktkampen mellan vänster- och högerblocken i kommunerna. Emellertid menar Gustafsson att det finns indikationer på att det finns en maktkamp mellan könen som kan leda till framtida ökning av politisering av könsrelationerna.¹⁴

I doktorsavhandlingen *The Politics of Gender Equality Policy* (2002) gjord av Ingrid Pincus vid Örebro universitet, undersöks varför jämställdhetspolicyn från nationell nivå möter motstånd när den skall institutionaliseras och implementeras på lokal nivå. Här förutsätter Pincus att det finns ett motstånd hos männen på ledande förvaltningspositioner vilket leder till att jämställdhetspolicys inte alltid utarbetas, implementeras eller endast genomförs bristfälligt.

---

¹³ Hedlund Gun, "Det handlar om prioriteringar." *Kvinnors villkor och intressen i lokal politik* (Kumla, Kommanditbolaget Tryckeri, 1996), passim.

¹⁴ Gustafsson Anette, *Könsmakt och könsbaserade intressen. Om könspolitisk representation i svensk kommunalpolitik*. (Göteborg: Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet, 2008), passim.

Denna motsträvighet menar Pincus, är inte alls ovanlig när det gäller att implementera uppsatta mål för jämställdhet eftersom jämställdhetsarbete ofta betraktas som ett policyområde bland andra, där det lätt försvinner i mängden. Dock påpekar hon att det är viktigt att förstå att jämställdhetsarbete är en speciell process som syftar till att förändra maktförhållanden och inrotade strukturer och därför bär på en inneboende kraft som kan väcka motstånd. Här påpekar Pincus att jämställdhetsarbetet ofta domineras av inställningar som passivitet och brist på engagemang. Pincus påpekar också att det förekommer även öppet motstånd mot jämställdhetsarbete, om än mer sällan än passivitet och bristen på engagemang hos män inom förvaltningen som sysslar med implementering.¹⁵

Ytterligare ett exempel på tidigare forskning inom jämställdhetsområdet, dock inte utförd på en politisk församling, finner vi hos forskaren Anna Wahl vid handelshögskolan i Stockholm. Wahl har i sin doktorsavhandling *Könskonstruktioner i organisationer* (2003) undersökt hur kvinnliga civilekonomer och civilingenjörers karriärutveckling och villkor har sett ut i organisationer med mansdominerade miljöer. Wahls syfte med avhandlingen är att problematisera organisationsteori utifrån ett könsperspektiv, där hon vill synliggöra kvinnors erfarenheter och beskrivningar. Wahls syfte utgår även från en teoretisk del där hon måttar att utveckla teoribildningen om betydelsen av kön i organisationer.¹⁶ Wahls slutsatser blir att organisationer ofta är könsblinda och domineras av en könsblind ideologi. I organisationer så utgör mannen normen, det vill säga det normala. Kvinnan blir därför en form av avvikelse, något annorlunda i jämförelse med mannen och organisationens konstruktion. Eftersom det annorlunda normaliseras av både män och kvinnor så bidrar detta till att situationen inte heller möter någon reflektion eller problematisering. Således vidhålls underordningen genom ”självklarheter”. Wahl påpekar vidare att; ”skillnader mellan könen går [att] [...] betrakta som konstruktioner av kön som finns i och skapas i organisationer, och inte bara utanför organisationer [...]”.¹⁷

2.2.1 Studiens utgångspunkt och relation till tidigare forskning

I min studie så är jag som tidigare nämnt intresserad av att undersöka och synliggöra kvinnors villkor och ett eventuellt begränsat politiskt handlingsutrymme inom det kommunalpolitiska arbetet inom Karlstad kommun. Därför görs också ett flertal antaganden som av nödvändighet

---

¹⁵ Pincus Ingrid, *The Politics of Gender Equality Policy* (Örebro: Örebro universitet, institutionen för samhällsvetenskap, 2002), s. 15 f.

¹⁶ Wahl Anna, *Könskonstruktioner i organisationer. Kvinnliga civilekonomers och civilingenjörers karriärutveckling* (Lund: Studentlitteratur AB, 2003), s. 319.

¹⁷ Wahl, s. 350.

måste klargöras tillsammans med studiens positionering samt relation till tidigare forskning. Till att börja med så utgår jag från ett av resultaten som framkom i Hedlunds avhandling. Nämligen att det finns substantiella skillnader i uppfattningar mellan kvinnliga och manliga politiker där de föregående har antas ha andra förutsättningar än de senare att verka inom politiken och artikulera sina intressen. Här utgår jag även ifrån att kvinnors politiska handlingsutrymme påverkas och begränsas av manliga spelregler utifrån en etablerad mansdominant politisk kultur. En annan utgångspunkt som hämtas från Hedlund, men som även återfinns hos Wängnerud och Gustafsson, är att kvinnor och män tenderar att ha olika politiska värderingar och intressen. Ett annat antagande är att kvinnor främst ägnar sig åt "mjukare" frågeområden medan männen ägnar sig åt "hårda" frågor. Ytterligare ett antagande blir att kvinnor också strävar efter en annan politisk dagordning när deras närvaro ökar inom politiken, där kvinnors könsspecifika intressen avser att påverka det politiska innehållet och dagordningen. Kvinnors intressen skall dock förstås i objektiva termer och inte subjektiva. Huruvida kvinnor som grupp har gemensamma intressen är svårt men inte minst kontroversiellt att svara på. Men ändå antas här att det existerar ett gemensamt intresse bland kvinnor som grupp, nämligen att arbeta för ökad jämställdhet bland könen. Det är också viktigt att nämna att, med Pincus slutsatser om motstånd mot jämställdhet och jämställdhetsarbete bland tjänstemän inom kommunal förvaltning som även kan appliceras på den kommunalpolitiska arenan, ett eventuellt motstånd bland männen i form av antingen öppet motstånd, passivitet eller brist på engagemang för ökad jämställdhet kan vara att förvänta. Detta skall dock inte förstås som en given utgång. Många män, vilket bland annat framkom i Gustafssons studie, väljer att sympatisera med kvinnor och stödja dem i deras strävan efter bättre villkor och ökat inflytande, samtidigt som många män kan förväntas att vända sig mot dessa krav. Med stöd av Wahls slutsatser så kan detta delvis bero på en könsblindhet där mannen utgör normen, och kvinnan blir sålunda en avvikelse till denna. En möjlighet är därför att dessa strukturer som omger kvinnor och män inom kommunalpolitiken också är osynliga och utgör "självklarheter" som införlivas i konstruktionerna av manligt respektive kvinnligt, vilket också är en avgörande motivering till att studera och synliggöra könsskillnader.

Förutom de antaganden som har gjorts så är det rimligt att ställa frågan hur jag tänker utgå från den tidigare forskningen i min undersökning av kvinnors villkor inom kommunalpolitiken i Karlstad? I insamlingen av det empiriska materialet kommer jag delvis att använda mig av samma metod som Hedlund, det vill säga intervju där fokus kommer att ligga på relationerna mellan könen. Precis som både Hedlund och Gustafsson så kommer jag

att undersöka de kvalitativa aspekterna i kvinnorepresentationen och inte de kvantitativa för att se om jag får liknande resultat ifråga om villkor och politiskt handlingsutrymme. Mitt fokusområde är emellertid smalare än Hedlunds och Gustafssons med tanke på uppsatsens begränsade utrymme såväl tids- som resursmässigt. Till skillnad från Hedlund och i likhet med Gustafsson så kommer jag att fokusera på båda könen verklighetsuppfattningar, upplevelser och erfarenheter av kvinnors villkor i kommunalpolitiken i Karlstads kommun. Detta kommer alltså att göras genom att både kvinnliga och manliga kommunalpolitiker intervjuas. Detta motiveras också utifrån uppsatsens begränsade utrymme, eftersom jag vill nå ett djup i det datamaterial som skall samlas in för analys. Vidare så har jag inspirerats av Hedlunds såväl som Gustafssons forskningsfrågor men även av dessas intervjufrågor. Dock kommer analysen skilja sig och kan bidra med en annorlunda vinkel på problematiken genom den annorlunda teoretiska ramen. En annan aspekt är att de politiker som intervjuades av Hedlund befann sig i Örebro, och genomfördes för 14 år sedan. En ny undersökning i likhet med Hedlunds kan därför motiveras med hänvisning till tidpunkten för undersökningens tillkomst och val av kommun. Utifrån Gustafssons val av metod (enkätundersökning) där generaliserbarheten betonades snarare än ett detaljerat djup, så kan denna undersökning också motiveras genom att den använder sig av intervju som bidrar till en kvalitativ datainsamling istället för kvantitativ.

Ytterligare en viktig fråga att emellertid ställa är varför just denna problematik som lyfts i denna studie är av intresse för det statsvetenskapliga fältet? Skälen är främst två. Ett av dem finner vi i det faktum att könsmaktsordningen handlar om makt. Rättare sagt en ojämn fördelning av den, vilket också kan betraktas som ett demokratiskt problem när det appliceras på en politisk församling vilken utgör en essentiell del av folkets representation och politiska system. Det andra skälet finner vi den problematiken som uppstår då hälften av medborgarnas möjligheter att verka inom det politiska systemet inte är jämlika, det vill säga att vi också har ett legitimitetsproblem. Genom att synliggöra och problematisera dessa (ibland osynliga) strukturer så kan vi förhoppningsvis skaffa oss en relativt stabil kunskapsgrund att bygga vidare på för att eventuellt kunna förändra dessa. Redan nu finns det ett antal mycket genomgående studier i ämnet och till denna grund sällar jag mig med mitt bidrag till att skapa ny kunskap kring kvinnors villkor på den kommunalpolitiska arenan (i Karlstad) samt för statsvetenskapen som forskningsfält.

3. METOD

I detta kapitel kommer de olika metodologiska utgångspunkter och val som har gjorts för uppsatsen att redogöras. Här presenteras även studiens angreppssätt följt av ett förtydligande resonemang över det urval och den avgränsning som har gjorts. Avslutningsvis förs en diskussion kring undersökningens validitet och reliabilitet.

3.1 Angreppssätt

Föreliggande uppsats är en kvalitativ studie med fokus på kommunalpolitikernas upplevelser av kvinnors villkor i det politiska arbetet. Studien är av deskriptiv karaktär, det vill säga med avsikt att synliggöra och beskriva eventuella begränsningar i kvinnors politiska handlingsutrymme. Valet av metod har därför blivit den kvalitativa forskningsintervjun. Eftersom jag avser att undersöka politikernas uppfattningar och upplevelser, så görs antagandet att jag genom att ställa frågor kan få kunskap om kvinnors villkor genom deras berättelser, vilket även torde vara relevant i förhållande till det syfte och den frågeställning som formulerats i uppsatsen. Viktigt att nämna är således att den metod jag utgår från inte heller mäter objektiva förhållanden utan snarare subjektiva.

Valet av intervju som metod kan också motiveras genom att jag söker efter kvalitativa aspekter och inte kvantitativa. Med andra ord så letar jag inte exempelvis efter svar på hur frekvent vissa aspekter förekommer, utan snarare försöker utvinna djupare kunskap om kvinnors kvalitativa representation. Studien betonar inte heller en högre grad av generaliserbarhet eller jämförbarhet som exempelvis en kvantitativ studie skulle kunna erbjuda i högre utsträckning än den kvalitativa tillvägagångssättet, utan snarare ett detaljerat djup. Eftersom intervju som metod koncentrerar sig på de kvalitativa aspekterna så begränsas således generaliserbarheten då endast ett fåtal intervjupersonernas berättelser ligger till underlag för studien. Det blir alltså svårt om än inte omöjligt att uttala sig om andra populationer i andra kontexter, vilket tyvärr blir en nödvändig begränsning med metodvalet.

En annan motivering för intervju som metod är även att den är förenlig med den teoretiska ram som ligger till grund för analysen av den data som samlas in. För att förtydliga resonemanget kommer alltså Höjer Wendts och Åses resonemang samt de begrepp som Hirdman presenterar i sin teori om ett genussystem, (se avsnitt 4.2.2) att användas som analysverktyg för att försöka finna begränsningar i kvinnors politiska handlingsutrymme

utifrån de intervjuade kommunalpolitikernas berättelser kring sina upplevelser, erfarenheter och uppfattningar i det kommunalpolitiska arbetet i Karlstad.

Vidare så är val av intervjuform för uppsatsen samtalsintervjun där intervjupersonernas svar spelades in med en diktafon. I samtalsintervjun liknar intervjun ett samtal mellan intervjuare och den intervjuade, där den senare skall bidra med innehållet.¹⁸ Denna form av intervju har valts främst för att den tillåter mig som forskare att kunna ställa frågor direkt till intervjupersonen, samtidigt som det finns utrymme för eventuella följdfrågor som kan förtydliga olika resonemang. Den intervjuguide som utformades för denna studie är halvstrukturerad och består av fasta frågor med öppna svar. Frågorna är även objektivt standardiserade, det vill säga utformade på samma vis med samma exakta ordalydelse till båda könen. Dock så skiljer sig en fråga som är särskilt inriktad till det kön som intervjuas men som har samma innehåll, en så kallad subjektiv standardisering.¹⁹ Anledningen till att frågorna är halvstrukturerade beror delvis på att studien är deskriptiv till sin karaktär och inte explorativ. Det vill säga att uppsatsen har ett tydligt fokus mot kvinnors villkor, utifrån vilka intervjufrågorna har formulerats. De öppna frågorna kan således bidra till bredare svar än om intervjuguidens frågor skulle vara strukturerade. Då skulle intervjun delvis förlora sin kvalitativa form och istället mer likna en kvalitativ enkätundersökning med fasta svar. Att frågorna är i huvudsak är objektivt standardiserade beror på att jag strävar efter att intervjupersonerna skall uppfatta frågorna på ett så likartat sätt som möjligt.

Förutom motivering av intervju som metod skall även riskerna för bias nämnas. En viktig aspekt är att man som forskare måste vara medveten om är att när man intervjuar personer kan skapa en oönskad effekt som påverkar den intervjuades svar genom en så kallad intervjuareffekt. Genom olika förväntningar och beteenden så kan intervjuare och den intervjuade därför tillsammans uppnå snedvridna svar.²⁰ Som närvarande intervjuare så kan jag med andra ord omedvetet skapat en effekt där politikerna försökte att framställa sig själva positivt, inte minst med tanke på frågornas (känsliga) karaktär. Det är också nödvändigt att nämna att inspelningen av samtalet även kan haft en viss påverkan på intervjupersonerna. Dock med tanke på det omfattande datamaterial som samlas in vid en intervju så var denna form av dokumentation nödvändig. Det skulle alltså inte vara möjligt att hinna skriva ner allt som politikerna berättade under intervjuerna, och således skulle det också bli svårt att göra en analys av ett ofullständigt material.

---

¹⁸ Rosengren Karl Erik & Arvidson Peter, *Sociologisk metodik* (Malmö: Liber, 2002), s. 144.

¹⁹ Rosengren & Arvidson, s. 143.

²⁰ Rosengren & Arvidson, s. 145.

Ytterligare en aspekt som kan ha påverkat politikernas svar är de miljöer som de intervjuades i. Exempelvis om en intervjuperson känner sig otrygg i en miljö så kan detta påverka svaren negativt. Detta kan även gälla i motsatt riktning då den intervjuade känner sig bekväm vilket kan leda till "bättre" svar. Eftersom man som forskare riskerar att påverka den intervjuade så är det viktigt att i den mån det går att standardisera själva intervjuförloppet. Idealiskt sett skall exempelvis intervjumiljön vara densamma för samtliga av intervjupersonerna för minimal yttre påverkan. Detta krav kan emellertid vara svårt att leva upp till, och var inte något som var möjligt i denna undersökning. Istället försökte jag överkomma detta genom att politikerna själva valde plats för intervjuerna.

Ännu en viktig diskussion att nämna är att även andra metoder skulle kunna användas för att besvara syftet och den preciserade frågeställningen. Exempelvis skulle man kunna utföra en enkätundersökning eller utföra en observation för att studera kommunalpolitikerns beteenden i olika politiska forum. Emellertid har dessa metoder precis som med intervjun sina begränsningar. Om vi till att börja med ser till enkätundersökningen så skulle den bli svår att utforma på den relativt korta tid som föreligger för uppsatsens utrymme. Ett annat problem skulle också kunna vara att det är svårt att uppnå den kritiska massan av respondenter som behövs för att kunna generalisera och göra en god analys, samtidigt som det finns risk för ett eventuellt bortfall. Även svarens nyansering skulle bli tämligen begränsad i jämförelse med intervjun. Dock måste påtalas att en enkätundersökning skulle kunna skapa ett bättre underlag för generalisering och jämförelse än vad intervjun med dess få intervjupersoner kan erbjuda.

När det kommer till observation däremot så skulle den kunna bidra till mycket kvalitativ data. Dock så utmynnar denna metod i ett stort (subjektivt) tolkningsutrymme och det kan således bli svårt för andra att upprepa förfarandet samtidigt som tillförlitligheten ställs på sin spets. Ytterligare en aspekt är att forskaren precis som i intervjuförloppet riskerar att påverka de observerades beteende så att de inte agerar naturligt och tolkningarna skulle på så vis bli snedvridna.

3.2 Urval och avgränsning

På Karlstads kommuns hemsida så redovisas samtliga förtroendevalda politiker, såväl i kommunfullmäktige som för nämnder och styrelser. I mitt urval så utgick jag från listan över förtroendevalda ledamöter i fullmäktige och valde till en början att kontakta var femte person för att få ett systematiskt slumpmässigt urval.²¹ Tillvägagångssättet var att jag kontaktade

---

²¹ Rosengren & Arvidson, s. 127 f.

politikerna genom att ringa dem då deras telefonnummer fanns att tillgå på hemsidan. Emellertid svarade inte alla på mina samtal, så det systematiska slumpmässiga urvalet gick inte att genomföra. Istället bokade jag in de personer som jag kunde få kontakt med, där samtliga var ledamöter i kommunfullmäktige, men som även hade andra politiska uppdrag i nämnder och styrelser. Alla de personer som jag kom i kontakt med valde att ställa upp på en intervju. Innan jag intervjuade kommunalpolitikerna genomfördes dock en pilotstudie²² på två ledamöter i Karlstads studentfullmäktige för att således testa mina intervjufrågors giltighet.

I denna studie så har jag utifrån valet av intervju som metod fått göra vissa avgränsningar, både vad gäller val av undersökningsområde och enheter. För det första gjordes en avgränsning till att endast avse den politiska sfären, där den byråkratiska organisationen (den offentliga förvaltningen) valdes bort av utrymmesskäl. Eftersom den offentliga förvaltningen är så pass stor så skulle det bli svårt att finna ett representativt urval. I så fall hade jag blivit tvungen att välja en specifik del av förvaltningen. Men jag anser att den politiska nivån är av större intresse eftersom den starkt påverkar utvecklingen av könsrelationerna på samtliga av samhällets områden, däribland den offentliga förvaltningen.

För det andra så valdes den kommunala nivån utifrån dess politiska status. Det vill säga att Sverige traditionellt sett har ett starkt kommunalt styre, där kommunerna ansvarar för en rad olika uppgifter. Detta innebär alltså att kommuner har en dubbel roll att spela genom att de både agerar självständigt, samtidigt som de påverkas av statens riktlinjer. Kommunerna skall exempelvis implementera de statliga välfärdsmålen, där även jämställdhetsmålet räknas in. Kommunernas roll i utvecklingen för en ökad jämställdhet mellan könen är således kritisk och därför en intressant nivå att studera. Men det är också på den kommunala nivån som framtida rikspolitiker fostras, vilket också antas få en viss påverkan på framtida arbete för jämställdhet vilket ytterligare kan motivera valet av den kommunala nivån.

För det tredje valdes Karlstads kommun främst utifrån uppsatsens begränsade tidsram och resurser, där Karlstads kommun ansågs lämplig då den befinner sig inom ett rimligt avstånd. Skälet till att fullmäktiges ledamöter valdes ut för intervjuer var på grund av att ett flertal av dem förutom att vara ledamöter i fullmäktige, också sitter representerade i olika nämnder och styrelser. Således befinner de sig inom flera olika politiska områden och antas därför kunna vara representativa för den ”typiska” kommunalpolitikern. Givetvis skulle politiker som inte är ledamöter av fullmäktige kunnat väljas ut. Dock skulle då kommunfullmäktige som politiskt forum försvinna, och den aspekten av Karlstads kommunalpolitik skulle gå förlorad

---

²² Rosengren & Arvidson, s. 157.

samtidigt som politikerna inte skulle bli lika representativa för hela den kommunalpolitiska sfären.

Anledningen till att endast sex intervjupersoner valdes ut, motiveras främst av en önskan om att få en hanterbarhet och informationsmättnad i det empiriska materialet. Samtidigt torde det vara ett rimligt antal att göra intervjuer med utifrån uppsatsens begränsade tidsram. Det skulle med andra ord vara omöjligt att göra en totalundersökning där samtliga kommunalpolitiker skulle ställa upp på intervju inom denna tid. Istället var valet av ett stickprov av populationen²³ mer rimligt, även om det samtidigt påvisar en av intervjumetodens begränsningar. Att hälften av intervjupersonerna skulle representera ett kön, motiveras genom att studien avser att undersöka såväl kvinnliga som manliga politikernas upplevelser. Detta har sitt ursprung i, vilket nämndes tidigare under avsnitt 2.2.1, att skapa ny kunskap som innehåller båda könen upplevelser och uppfattningar, vilket delvis har saknats i tidigare studier.

3.3 Validitet och reliabilitet

En viktig diskussion i forskningsprocessen finner vi också i den som behandlar studiens validitet och reliabilitet. Som bekant handlar graden om validitet i en undersökning huruvida man som forskare mäter rätt saker som är relevanta i förhållande till det syfte och de frågeställningar som ställs. Det vill säga om det råder en frånvaro av systematiska mätfel.²⁴ Den viktiga frågan som då reser sig är huruvida jag ”träffar rätt” när jag vill mäta en eventuell begränsning av kvinnors politiska handlingsutrymme inom kommunalpolitiken i Karlstads kommun genom att studera politikernas relationer, föreställningar och upplevelser kring kvinnors villkor?

Till att börja med så spelar den teoretiska ramen en betydande roll i validitetsdiskussionen. Här kan därför användningen av Höjer Wendts och Åses teoretisering kring kvinnor och politik samt Hirdmans teori om ett genussystem självklart ifrågasättas. Dock bygger själva teoribildningen på att världen är könsmärkt vilket påverkar könen i ett maktavseende. Samtidigt så antas genus vara socialt konstruerat. Att mäta begränsningar av politiskt handlingsutrymme borde sålunda vara rimligt genom att fokusera på olika genusformeringar och identiteter. Teorin om ett genussystem överensstämmer också såväl feminismens och socialkonstruktivismens ontologiska antaganden vilket torde styrka graden av validitet. Men

---

²³ Rosengren & Arvidson, s. 125 f.

²⁴ Rosengren & Arvidson, s. 195 f.

även socialkonstruktivismens epistemologiska antaganden om att studera relationerna mellan könen är av relevans för studien.

Vidare så utgör intervjuguidens frågor en viktig kärna i diskussionen kring validitet. Frågornas utformning är viktig på så vis att dessa påverkar de svar som kommer att ges av de intervjuade. Om frågorna är felkonstruerade eller ställs på ett ”fel” sätt eller att jag som forskare skapar en intervjuareffekt så riskerar validiteten att sjunka och resultatet blir snedvridet. De frågor som ställs till intervjupersonerna är även viktiga i förhållande till den träffyta på problematiken som jag får genom deras svar. Därför är det viktigt att påpeka att andra alternativa frågor än de som jag har formulerat skulle kunna ställas för att mäta kvinnornas politiska handlingsutrymme. De frågor som återkommer i intervjuguiden är således bara några utav flera möjliga frågeställningar. Alltså är det viktigt att vara medveten om att samma problematik går att mäta på flera olika sätt (som nämndes tidigare, även genom olika metoder). Genom att välja vissa frågor har jag således blivit tvungen att välja bort andra frågeställningar. Emellertid är detta en nödvändig avgränsning så att det material som samlas in inte blir för stort samtidigt som det kan bli mer koncentrerat genom att jag använt mig av ett ganska fåtal kärnfrågor. För att försöka öka graden av validitet har jag dock utformat uppsamlingsfrågor som har rollen av en slasktratt. Det vill säga att fånga upp och mäta där de andra frågorna brister. En annan fråga som är av betydelse finner vi hurvida jag egentligen endast mäter upplevd könsmakt hos kommunalpolitikerna eller den faktiska när jag använder intervju som metod och inte exempelvis observation? Här har ett medvetet val gjorts där kommunalpolitikernas utsagor antas säga något om hur kvinnors politiska handlingsutrymme begränsas utifrån könsmaktsförhållanden, det vill säga utifrån subjektiva upplevelser. Dessutom borde det vara rimligt att intervjua just kommunalpolitikerna eftersom det är dessa jag avser undersöka. Ytterligare en sak som kan säkerställa en högre grad av validitet är också den kumulativa diskussionen med utgångspunkt i tidigare forskning som jag positionerar mig utifrån. I min undersökning väljer jag således att replikera delar av Hedlunds och Gustafssons forskningsdesign och intervjufrågor för att förhoppningsvis säkerställa en högre grad av validitet än om jag själv skulle bege mig in i ett outforskat område utan tidigare forskare att luta mig mot.

När det kommer till reliabiliteten så är det viktigt att öppet redovisa forskningsprocessen. Transparensen blir således en avgörande faktor som kan bidra till en möjlighet för läsaren att delvis avgöra undersökningens tillförlitlighet. Därför försöker jag presentera forskningsförfarandet så tydligt och öppet som möjligt för att någon förhoppningsvis skall kunna upprepa min undersökning och komma fram till samma resultat, så kallad

intersubjektivitet.²⁵ För att söka nå en högre grad av reliabilitet så använder jag mig som tidigare nämnt av halvstrukturerad intervjuguide med såväl objektiva som subjektiva standardiserade frågor. Men även en kort diskussion kring den miljöpolitikerna intervjuades i är också kritiskt. Eftersom miljöerna inte var standardiserade så kan eventuella slumpmässiga störmoment förekommit. Å andra sidan så kan som tidigare nämnt politikernas eget val av intervjumiljö också påverkat svaren i positiv riktning genom att de känt sig tryggare i situationen. Men självfallet är det ändå viktigt att påpeka att slumpmässiga påverkansfaktorer kan ha förekommit. För att avgöra undersökningens reliabilitet krävs precis som med validiteten andra forskares replikering.

---

²⁵ Rosengren & Arvidson, s. 203.

4. TEORETISK RAM

I denna studie anser jag det av största vikt att redovisa de vetenskapliga perspektiven (feminism och socialkonstruktivism) som ligger till grund för studiens ontologiska och epistemologiska antaganden. Det vill säga hur jag uppfattar att världen är beskaffad och hur jag som forskare anser att man på bästa möjliga sätt skaffar kunskap om den. I avsnitten nedan skall jag fördjupa dessa resonemang för att förtydliga mina ståndpunkter där även en diskussion förs kring struktur och aktör. Här kommer även de teorier som kommer att ligga till grund för analysen att presenteras, nämligen teoribildning hämtad från Maria Höjer Wendts och Cecilia Åses teoretisering kring kvinnor och politik samt Yvonne Hirdmans teori om genussystem, med vilken jag avser att klarlägga rådande genussystem i kommunalpolitiken i Karlstad där kvinnors politiska handlingsutrymme begränsas.

4.1 Vetenskapsteoretiska perspektiv

Eftersom denna studie utgår från ett könsmaktsperspektiv så kan det feministiska perspektivet bidra till att kasta ljus på en politisk relation mellan könen som har sitt ursprung i en ojämlig maktsituation. Den centrala utgångspunkten för feminism är således att det finns en ordning där kvinnor systematiskt underordnas männen. Dock skiljer sig de feministiska strategierna för förändring av denna ordning beroende på vilken falang man tillhör.²⁶ Dessutom går underordningen under olika beteckningar som bland annat patriarkat och genussystem också beroende på val av position. Till skillnad från andra typiska ansatser som används inom det statsvetenskapliga fältet, så har inte feminism utvecklats som en enhetlig ideologi inom samhällsvetenskaperna. Snarare har den sitt ursprung i sociala rörelser som verkat för ökad jämställdhet mellan könen, och feminism blir sålunda en utomvetenskaplig disciplin.²⁷

Förutom det feministiska perspektivet så vilar denna undersökning även på en socialkonstruktivistisk grund. Men vad är då socialkonstruktivism? Socialkonstruktivism kan betraktas som en övergripande beteckning på ett brett forskningsfält som har mynnat ut ur poststrukturalism och postmodernism vilket omfamnar olika sätt att betrakta och studera samhället utifrån antagandet att kunskap om världen är socialt konstruerad. Dock är inte socialkonstruktivism att skåda som en enhetlig forskningsansats då den karaktäriseras av

---

²⁶ Höjer Wendt Maria & Åse Cecilia, *Politikens paradoxer – En introduktion till feministisk politisk teori* (Lund: Academia Adacta AB, 1999), s. 73 f.

²⁷ Randall Vicky, *Feminism* i Marsh, David & Stoker, Gerry, *Theory and Methods in Political Science* (Houndmills: Palgrave Macmillan, 2002), s. 109.

influenster från olika ämnesområden som bland annat sociologi, filosofi, och lingvistik. Emellertid försöker Vivien Burr i *An Introduction to Social Constructionism* presentera fyra stycken premisser som bidrar till att förena de olika angreppssätten som finns inom fältet. Viktigt att påpeka dock är att en socialkonstruktivistisk positionering inte behöver innebära att alla dessa punkter som kommer presenteras nedan används samtidigt, utan det räcker med att man som forskare utgår från minst ett antagande;

There is no one feature which could be said to identify a social constructionist position. Instead we might loosely group as social constructionist any approach which has its foundation one or more of the following key assumptions.²⁸

Den första premissen Burr anger är att man som socialkonstruktivist antar ett kritiskt förhållningssätt mot det som ofta tas för givet. Hur vi betraktar världen, det vill säga hur vi upplever att den är beskaffad och hur vi får kunskap om den måste problematiseras för att ifrågasätta den konventionella kunskapen och vårt sätt att organisera världen. Utifrån den andra premissen argumenterar Burr för att den förståelse vi har om världen är specifik för det sociala och kulturella rum vi befinner oss i. Därför är de kategorier och koncept som vi delar upp världen i historiskt och kulturellt differentierade samtidigt som de är under ständig förändring. Därför menar Burr, så kan exempelvis synen på kvinnor och män se olika ut i olika delar av världen men också genom olika tider. Den relativa kontexten utgör således en grundbult i hur vi uppfattar och tolkar omvärlden och Burr väljer följaktligen att benämna kunskap som en form av relativa artefakter. I den tredje premissen har Burr sociala processer som utgångspunkt. Det är i de dagliga interaktionerna mellan människor som leder till olika typer av konstruktioner som påverkar våra värderingar och föreställningar. Burr menar att det som vi håller som sanning är ett resultat av dessa sociala processer som skapar fabricerade sanningar av kunskap.²⁹ Den fjärde och sista premissen bygger vidare på den tredje premissen där Burr förklarar att kunskapen som skapas i de dagliga interaktionerna mellan människor leder till sociala handlingar och konsekvenser där vissa ses som legitima medan andra icke-legitima. Förutom de fyra premisserna redovisar Burr även ett flertal andra ståndpunkter som karakteriserar socialkonstruktivism. En av dessa ståndpunkter är att man som forskare fokuserar på mänskliga interaktioner och sociala praktiker. Det vill säga undersöka hur människors relationer och sociala interaktioner ser ut. Ytterligare en viktig

---

²⁸ Burr Vivien, *An introduction to Social Constructionism* (London: Routledge, 1995), s. 2 ff.

²⁹ Burr, s. 2 ff.

socialkonstruktivistisk ståndpunkt som utgör ett antagande i studien finner vi i det anti-essentialistiska synsättet som menar att den sociala världen är en produkt av sociala processer där vi själva är delaktiga i skapandet av olika sociala konstruktioner. Av den anledningen så finns det inte heller en förutbestämd verklighet. Med andra ord så finns det inga naturliga väsen som karakteriserar könen eftersom dessa konstrueras i de dagliga interaktionerna mellan människor.³⁰

4.1.1 Studiens perspektiv

Nu när jag redogjort för de vetenskapsteoretiska perspektiven så vill jag för enkelhetens skull kortfattat sammanfatta och förtydliga studiens perspektiv utifrån diskussionerna ovan, men även komplettera dessa med diskussionen kring struktur och aktör.

I likhet med det feministiska perspektivet så betraktar jag världen som könsmärkt, där ojämlika villkor upprätthålls genom strukturer som skapar en asymmetrisk maktrelation mellan könen. Kön ses därför som en central maktaspekt som bidrar till att upprätthålla könsmaktsordningen där kvinnor systematiskt underordnas männen. När det kommer till det andra perspektivet, socialkonstruktivism, så utgår jag också ifrån att verkligheten är socialt och kulturellt strukturerad där kunskap varierar i tid och rum och är inte bestämd en gång för alla utan kan förändras. Vidare betraktar jag kön som en relationell konstruktion (en bland många) där människors sociala relationer och interaktioner är av största relevans i min undersökning. Den epistemologiska aspekten hämtas från det socialkonstruktivistiska perspektivet, där relationer mellan människor är det som står i fokus för att få kunskap om världen eller rättare sagt kvinnornas villkor i kommunalpolitiken i Karlstad, i detta fall genom intervjuer. Den anti-essentialistiska ståndpunkten ligger också delvis till grund av motiveringen till det socialkonstruktivistiska förhållningssättet. Nämligen att kvinnor och mäns roller inte är något naturligt väsen utan endast ett resultat av sociala konstruktioner som leder till sociala begränsningar för kvinnor såväl som för män genom de attribut de tillskrivs i olika kontexter. Lyckligtvis är dock de roller som tillskrivs könen också förändringsbara eftersom de inte befinner sig fastlåsta i positioner utan är under ständig omstrukturering. Kvinnors och deras eventuella begränsade politiska handlingsutrymme kan därför betraktas som relativa artefakter vilka kan förändras.

Ytterligare en viktig diskussion med relevans för denna studie finner vi i resonemanget kring struktur och aktör. Denna studie utgår från en dialektisk ansats där både rådande

---

³⁰ Burr, s. 3.

strukturer och de aktörer som verkar inom dessa antas ha en påverkan på varandra. Således frångås de problem som finns förknippade med ett dualistiskt tänkande kring struktur och aktör. Exempelvis genom att utgå endast från det strukturalistiska antagandet riskerar strukturers påverkan i olika processer att tillskrivas för stort utrymme, samtidigt som aktörernas roll tenderar att förminsкас där de inte antas ha någon större kontroll. Utifrån aktörspektivet däremot så finns risken att de olika aktörerna som finns i en speciell kontext tillskrivs för stor påverkan i olika processer och strukturernas roll förminsкас. Genom att istället sammanföra dessa perspektiv går det således att skapa en större förståelse för det som skall undersökas, nämligen kvinnors villkor.

De antaganden som görs utifrån syntesen mellan struktur och aktör i denna studie bygger på Hays och Jessops idéer om att handling endast uppkommer i en i förväg strukturerad kontext där olika strategier kan antas, där vissa betraktas som bättre än andra. De strukturer som råder i en kontext tenderar därför att ge vissa aktörer fördelar medan andra missgynnas. Emellertid kan aktörerna anta olika strategier inom den strukturella ramen, dock beroende på den kunskap de har om rådande strukturer. Aktörerna antas med andra ord vara reflexiva och anpassar sin strategi utifrån strukturerna. Alltså pågår ett ständigt växelspel mellan strukturerna och aktörerna där de ömsesidigt påverkar varandra. Aktörerna styrs således utifrån de strukturella ramarna som råder samtidigt som de påverkar dessa och nya handlingsstrategier kan bli möjliga.³¹

Detta resonemang är också applicerbart på kommunalpolitiker i Karlstad, där dessa antas påverkas av kontextens formella och icke-formella regler, där kvinnor tenderar att missgynnas. Samtidigt antas även att politikerna kan påverka dessa strukturer, som i sin tur skapar nya handlingsmöjligheter för politikerna, dock om dessa är begränsade.

4.2 Teoretiska utgångspunkter

4.2.1 Kvinnor och politik

Den feministiska politiska teorin har som utgångspunkt att den personliga sfären är att betrakta som politisk. Det går alltså inte att göra en tydlig uppdelning mellan en privat och offentligt sfär. Risken är enligt Höjer Wendt och Åse att det då skapas en manlig/offentlig/politisk och en kvinnlig/privat/icke-politisk del.³² Genom en sådan uppdelning bibehålls istället maktstrukturer som leder till en fortsatt underordning av kvinnor.

---

³¹ McAnulla, s. 280.

³² Höjer Wendt & Åse, s. 37.

Feministisk politisk teori menar således att det är viktigt att koppla samman såväl de privata aspekterna med kvinnors position i det offentliga samhällslivet, annars riskerar idén om ett demokratiskt och jämställt samhälle att gå om intet. Höjer Wendt och Åse förklarar att om den privata sfären innehållande vardagsliv och familj prioriteras bort så sorteras även kvinnorna bort från politiken och den politiska dagordningen vilket även är att betrakta som en form av politisk handling hos männen som kollektiv för att underordna kvinnors politiska intressen.

Eftersom kvinnors tillträde till den politiska sfären har varit starkt begränsad under lång tid så bygger också det politiska systemet på manliga intressen och egenskaper. Höjer Wendt och Åse menar av den orsaken att kvinnor historiskt sett har fått representera mannens motsatta egenskaper där de kvinnliga har nedvärderats, så blir det svårare för kvinnor att verka inom politiken som är baserad på manliga spelregler. Det politiska systemet bygger därför på att man som politiker skall besitta intellektualitet och rationalitet.³³ Kön blir av den anledningen inte heller uppmärksammas och politiserad, och trängs därmed ut från den politiska arenan där kvinnor blir avvikare från den manliga normen. Skillnaderna i det politiska systemet bygger istället på en vänster-högerdimension där kön utesluts. Kvinnor ingår således i politiken som individer och inte som ett kollektiv som underordnas. På så vis blir föreställningen om en konflikt mellan könen skenbar som osynliggör de asymmetriska maktrelationerna.

Som nämndes tidigare så har kvinnor under lång tid stått utanför det politiska systemet. Även om kvinnor idag har formella möjligheter att delta så menar Höjer Wendt och Åse att den manliga dominansen i de beslutsfattande organen omöjliggör jämlikhet mellan könen då kvinnor är kraftigt underrepresenterade. Feministiska teoretiker ställer sig därför tveksamma till olika teorier kring demokrati och medborgarskap som utgår från den manliga normen som förutsätter allas lika värde, men som i praktiken antas få negativa konsekvenser för kvinnorna. Att kvinnor får hälften av de beslutsfattande platserna är således inte tillräckligt. Genom att exempelvis kvoterar in så förstärks bilden av kvinnors inkompetens och rätt att verka i det politiska systemet. Samtidigt kan kvotering bidra till att förstärka kvinnornas position genom att de blir representerade i högre grad än om de skulle stå utanför det politiska systemet.³⁴ Emellertid kan krav på ett fullvärdigt medborgarskap som är knutna till begränsande identiteter leda till att kvinnorna tar med sig sitt förtryck in i politiken och till och med förstärker det, eftersom de då accepterar maktordningen där de underordnas männen.

---

³³ Höjer Wendt & Åse, s. 39.

³⁴ Höjer Wendt & Åse, s. 53 f.

4.2.2 Genussystemet

En forskare som har försökt att skapa en teoretisk grund för att förstå de asymmetriska relationerna mellan könen finner vi hos Yvonne Hirdman som presenterar en teori om genusystemet. Genus använder hon som en beteckning för de dynamiska tankefigurerna som män och kvinnor utgör. Genus skall alltså enligt Hirdman inte förstås endast som ett socialt konstruerat kön eller som olika könsroller som går att ta av sig då man önskar, utan något påtvingat som ständigt påverkar könen genom olika förhärskande föreställningar, och som leder till olika sociala praktiker.

Jag föreslår att vi med genus sätter namn på den alltmer komplicerade kunskap vi har om »manligt» och »kvinnligt», vår allt större förståelse av hur manligt och kvinnligt »görs». Och insatt i denna process kan ordet ses som en utveckling från ordet »könsroll» via »socialt kön» till genus, där graden av invävdhet hela tiden stegras. Dvs. genus kan förstås som föränderliga tankefigurer »män» och kvinnor [...] vilka ger upphov till/skapar föreställningar och sociala praktiker [...].³⁵

En teori om ett genusystem kan därför enligt Hirdman bidra till att skapa och synliggöra en struktur över det som hon benämner för det ”ständigt föränderliga”. Det vill säga att genusystemet kan bidra till att skapa en förståelse för hur ”processer, fenomen, föreställningar och förväntningar [fungerar], [och vilka skapar] [...] ett slags mönstereffekter och regelbundenheter.”³⁶ Med hjälp av Hirdmans teori möjliggörs sålunda för forskaren att plocka ut rådande genusystem ur olika kontexter.

Enligt Hirdman kan kvinnors sociala underordning beskrivas främst genom två logiker; dikotomi och hierarki. Med den första logiken har Hirdman sin utgångspunkt i att det sker en ständig distinktion mellan könen, något som hon bland annat väljer att benämna för isärhållandets tabu. På så vis menar Hirdman att en isärhållning av könen bidrar till att mannens som samhällsnorm ständigt kan legitimeras och upprätthålla underordningen av kvinnor. Detta resonemang väver Hirdman således in i en maktrelation där en genusformering tar vid. Det vill säga att könen skapas till ett ”hangenus” och ett ”hongenus” där det senare tillskrivs en lägre social status. Denna form av isärhållning menar Hirdman kan förekomma såväl på fysiska som psykiska nivåer. I den förstnämnda syns detta främst i arbetsdelningen mellan könen, där dessa tenderar att ha olika sysselsättningar. Situationer och platser menar

---

³⁵ Hirdman Yvonne, *Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning* (Kvinnovetenskaplig tidskrift nr. 3, 1988), s. 51.

³⁶ Hirdman 1988, s. 51.

Hirdman blir således utifrån detta tänkande präglad av en "genusessens" där isärhållningens fundament reproduceras.³⁷

Isärhållningens grunduttryck finns i arbetsdelningen mellan könen och i föreställningar om det manliga och det kvinnliga. Dessa fundamentala exempel är intimt hoplänkade och fungerar förstärkande, legitimerande, dialektiskt: sort 1 gör sak 1 på plats 1; sort 2 gör sak 2 på plats 2; därför att sort 1 gör sak 1 blir sort 1 sort 1. Är man på plats 2 gör man sak 2 och är en sort 2 etc.³⁸

På den psykiska nivån finner vi bland annat att föreställningar om vad som betraktas som manligt respektive kvinnligt, där könen tillskrivs olika egenskaper som i sin tur bidrar som både meningsskapande såväl som förstärkande. Ett bra exempel finner vi bland annat i föreställningar om språket där idéer om hur man utifrån sin genusidentitet skall tala, men även vilka uttryck och ord som får användas av män och kvinnor. Svaret till varför denna uppdelning uppkommer relaterar Hirdman till människans behov till att strukturera sin omvärld samtidigt som det är ett resultat i en form av identitetsprocess där jaget bestäms utifrån de "andra". Den andra logiken som Hirdman presenterar, hierarkin, bottnar istället i idén om att mannen utgör normen i samhället och blir därför det normala och allmängiltiga varifrån kvinnan blir en form av avvikelse som i sin tur legitimeras av isärhållningen. En aspekt som Hirdman starkt betonar är också att det är av stor vikt att vara medveten om att; "ju mer differentierat ett samhälle blir, ju subtilare och mer komplexa blir isärhållandets/segregeringens uttryck och konsekvenser."³⁹

I sitt resonemang väljer Hirdman även att hänvisa till Jürgen Habermas resonemang kring "livsvärldsskapelsen" som en förståelse för genusystemet. Enligt Habermas så kan vår livsvärld alltså betraktas som; "[en uppsättning av] djupgående sociala och kulturella gemensamhetsgoods som finns i varje integrerat socialt system och som gör att det är möjligt att ha gemensamma erfarenheter, hävda normativa ståndpunkter, [samt att] göra andra delaktiga i subjektiva upplevelser."⁴⁰ Utifrån Habermas menar Hirdman således att förståelsen för hur genus skapas och reproduceras kan delas in i de tre olika nivåerna kulturell överlagring, social integration och socialisering. I den kulturella överlagringen menar Hirdman att olika tankefigurer och föreställningar kring genus framträder som bestämmer hur idealtypsrelationen mellan män och kvinnor ser ut. I nivån social integration däremot så avses

---

³⁷ Hirdman Yvonne, *Genusystemet* i SOU 1990:44, *Demokrati och makt i Sverige: Maktutredningens huvudrapport* (Stockholm: allmänna förlaget, 1990), s. 77.

³⁸ Hirdman 1988, s. 52.

³⁹ Hirdman 1988, s. 51.

⁴⁰ Hirdman 1988, s. 52.

institutioner såväl som arbetsdelningen mellan könen. I den lägsta nivån socialisering, (den minst abstrakta nivån) så betonar Hirdman meningsskapande genom direkt inläring när vi socialiseras in i samhället; ”Det ska böjas i tid det som krokigt ska bli [...]”.⁴¹ Gemensamt för de tre nivåerna är således att dessa är meningsskapande och maktformande, även om det rör sig om olika men tätt sammanvävda processer som alla påverkar kvinnor att definiera sig själv som mindre värda. Hirdman förnekar alltså inte att kvinnor själva är med och skapar dessa strukturer där de tillskrivs en lägre status än männen. Istället bidrar kvinnors medverkan därför till att skapa sitt eget förtryck utifrån deras egen påverkan på konstruktionerna av genus.⁴²

Utifrån de tre nivåerna så väljer Hirdman att introducera begreppet genuskontrakt i skapandet av genus. Enkelt uttryckt så kan detta förstås som en form av ett osynligt kontrakt som sammanbinder och förstärker könens roller. Emellertid är inte kontraktet att se som ett jämlikt köpslående eftersom mannen antas utgöra den starkare aktören i förhandlingen över hur kontraktet ska se ut. En annan viktig aspekt är att överenskommelse även är starkt beroende av den kontext som den skapas i. Genuskontraktet handlar därför om de föreställningar som finns på de tre nivåerna, som i sin tur cementerar fast olika genusidentiteter bestående av olika attribut och egenskaper. Begreppet menar Hirdman, kan således användas för att synliggöra och lyfta fram de föreställningar som finns om könen i olika sammanhang.⁴³ Eftersom kontrakten tenderar att vara osynliga så blir de också ärftliga. Varje generation passerar vidare genuskontraktets stafettpinne till nästa och föreställningarna har en benägenhet att bli relativt stabila över tid. Hirdman förklarar således att begreppet om ett genuskontrakt kan utgöra ett viktigt verktyg i förståelsen och synliggörandet av de gemensamma föreställningar som finns i ett samhälle och hur de påvisar könens begränsningar och möjligheter.

Genom att döpa denna relation till något, t ex genussystem, händer något: den finns på ett eller annat sätt, den avtecknar sig ur virrvarret. Vi utpekar ett förhållande som annars inte skulle ha observerats. Därmed problematiserar vi systematiskt det som oftast inte problematiseras.⁴⁴

Vidare fortsätter Hirdman att förklara att de roller som kvinnor och män antar har också en inneboende maktaspekt. Med tanke på att mannen utgör normen och den dominerande parten

---

⁴¹ Hirdman 1988, s. 53.

⁴² Hirdman 1988, s. 53 f.

⁴³ Hirdman 1990, s. 78.

⁴⁴ Hirdman 1988, s. 56.

i kontrakten är han också är den aktör som i högst grad skapar de begränsande strukturerna. Likväl är det viktigt att understryka att det finns utrymme för förhandlingar i kontraktet. Emellertid kan förhandlingarna i kontraktet leda till konflikter. Detta benämner Hirdman för ”genuskoreografi”, det vill säga hur långt kontrakten kan förhandlas till könsens förmån.⁴⁵ Hirdman menar att mannen genom historiens raster har förkroppsligat både inskränkningar och möjligheter för kvinnor att använda sig av strategier för att få ett ökat inflytande; ”Mannen har varit kvinnans förkroppsligade fängelse men/och oftast enda frihetsmöjlighet: att via sin symbiotiska maktmöjlighet [...] utöva sin slavmakts indirekta strategier för frihet [...] men alltid via mannen”⁴⁶

Den historiska drivkraften som Hirdman utläser blir också en viktig komponent i förståelsen för samhällets ständiga reproduktion av genus vilket leder till systemets bestående och utveckling. De ”gamla” strukturerna och relationerna mellan könen blir på så sätt en avgörande faktor för de nutida och framtida strukturer som byggs upp och vilka eventuella konsekvenser de får för olika genusformeringar.⁴⁷ Men hur är då förändring möjlig? Genom att kvinnor ifrågasätter rådande system menar Hirdman att det skapas en process av förändring och breder ut sig i de olika tankefigurerna på den kulturella överlagringsnivån som kan ändra händelseutvecklingen i de genussystemen som råder. Inte minst genom att ifrågasätta den manliga normens företrädare.⁴⁸

[...] ju kraftigare som isärhållandet mellan könen verkar/fungerar, ju självklarare, ju mer legitim, ju mindre ifrågasatt blir den manliga normens primat. Det verkar rimligt. Och då får vi omvänt: ju mindre/svagare isärhållandets logiker och praktiker fungerar, ju mer ifrågasätts den manliga normens primat, ju mer illegitim blir den manliga överhundspositionen.⁴⁹

Hirdman menar alltså att när det förekommer olika typer av omständigheter som kan störa den genusordning som råder så kan detta leda till att: ”[...] 1) isärhållningen, segregeringen kan tänkas bort 2) att den kan göras/levas bort.”⁵⁰ På så vis skapas utrymme för gränsöverskridande av genusformationerna där rådande genussystem också kan förändras.

---

⁴⁵ Hirdman 1988, s. 54.

⁴⁶ Hirdman 1988, s. 55.

⁴⁷ Hirdman 1988, s. 56.

⁴⁸ Hirdman 1988, s. 57.

⁴⁹ Hirdman 1988, s. 57.

⁵⁰ Hirdman 1990, s. 80.

5. RESLUTAT

I följande sammanställning kommer två olika men tätt sammanflätade och överlappande teman som framkommit ur intervjumaterialet att presenteras. Dessa teman syftar till att påvisa vilka tankar, upplevelser och attityder som finns kring kvinnors villkor i det kommunalpolitiska arbetet hos kommunalpolitikerna. De mönster som redovisas här kommer sedan att ligga till grund för analysen. Eftersom intervjupersoner är anonyma så kommer fingerade namn i bokstavsordning att användas för att underlätta för läsaren att följa med i materialet. De tre första intervjupersonerna är de manliga politikerna följt av de tre kvinnliga politikerna som ställde upp på en intervju. Viktigt att nämna just den här ordningen där männen redovisas först och kvinnorna sen är ett val som har gjorts utifrån den ordningsföljd som politikerna har blivit intervjuade i samtidigt som det blir enklare för läsaren att följa med i materialet.

5.1 De aktiva männen och de passiva kvinnorna

Den första frågan som ställdes till intervjupersonerna var huruvida de upplevde sina möjligheter till att utföra sitt politiska uppdrag. Syftet med frågan var att se om det förelåg några skillnader mellan könens möjligheter att närvara i politiken samt hur de upplevde kvinnornas möjlighet att närvara i det politiska arbetet. Den andra frågan som ställdes var; På vilket sätt skulle du beskriva dina upplevelser av deltagandet mellan kvinnor och män i möten, sammanträden och debatter? med syfte att ta fram upplevelser och erfarenheter av hur aktiviteten är fördelad ut mellan män och kvinnor i det kommunalpolitiska arbetet, samt om det föreligger några speciella problem för kvinnor.

5.1.1 De manliga intervjupersonerna

Den första intervjupersonen, *Anders Andersson* som har varit politiskt aktiv under en längre tid, upplever inte att det för egen del har förekommit några större problem för att närvara vid sammanträden och möten. Dock menar han att det under vissa perioder har kört ihop sig då tider har krockat med varandra. Annars har arbetslivet och det politiska arbetet kunna synkas, och eftersom han numera är pensionerad så ser han inga svårigheter alls att utföra sitt politiska uppdrag. När det kommer till Anders upplevelser av kvinnors möjlighet att delta så skiljer sig dessa dock från de egna upplevelsorna att närvara. Anders förklarar att kvinnorna numera har ganska goda möjligheter att delta på möten och sammanträden. Betoningen ligger därför på

ordet ganska då han också menar att det emellanåt förekommer vissa hinder exempelvis i form av att kvinnor måste stanna hemma med barn eller skaffa barnpassning då de ska på möten eller sammanträden.

[...] Om vi tar det här med om att de har möjlighet att delta, skulle jag säga att de kommer på möten och så. Numera tycker jag att de verkar ha ganska stora möjligheter att delta. Det finns naturligtvis när de har små barn, väldigt små barn så, då är det klart ett problem. Då ska de stanna hemma och amma eller om de har svårt med barnpassning eller sådär vidare. Då är det svårt alltså. Men jag tycker att det har blivit bättre nu än förr [...]. Även om det säkert finns fortfarande [...] möjligheter att det borde kunna bli bättre.

Anders understryker också att möjligheten för kvinnor att närvara har förändrats över tid. Här menar han att utbyggnaden av antal daghemplatser på 1970- och 1980-talet tidigare var ett stort hinder för att delta, men som numera är så pass väl utbyggda att kvinnorna har en reell möjlighet att närvara. När det kommer till den andra frågan som avsåg att svara på vilken grad av aktivitet kvinnor har i deltagandet i möten och sammanträden, så förklarar Anders att denna form av deltagande är ganska lågt och dåligt. Speciellt påpekar Anders att aktiviteten i kommunfullmäktige är svagt. Det vill säga att han menar att kvinnorna inte deltar i diskussioner och debatter utan istället åtar sig en mer tillbakadragen roll. Däremot menar han att om man ser till mindre grupper såsom exempelvis partigrupper så påvisar de en högre grad av aktivitet, där kvinnor väljer att ställa frågor och föra fram förslag.

Sen den andra delen [...] om de deltar i diskussioner och debatter och sådär, så är det om man säger i kommunfullmäktige på deras sammanträden så tycker jag att det är ganska, ganska dåligt. [...] Om man ser i mindre grupper, om man ser i partigrupper och så vidare, så tycker jag ändå att de vågar ställa upp. Ställa frågor och prata och föra fram förslag och sådär, det tycker jag faktiskt.

När Anders däremot beskriver männens deltagande så menar han att de är mer framfusiga än vad kvinnorna är. De har exempelvis lättare att börja tala samtidigt som Anders menar att de ofta kommer med påståenden och uttalanden i olika sammanhang, oavsett beroende på om de är helt säkra på sin sak. Männerna har enligt Anders därför en lägre tröskel att passera för att yttra sig än vad kvinnorna har. Denna framfusighet menar Anders också har gjort att vissa kvinnor känt sig förbigångna ibland annat tillsättningen av olika ordförande- och presidieposter, där de också inte har känt sig betrodda av männen genom att de inte tros ha den kunskap som krävs.

Den andre intervjupersonen, *Björn Björnsson* beskriver sina möjligheter till att närvara i det politiska arbetet som mycket goda. Björn förklarar att eftersom han är ordförande i en nämnd och har ett arvoderat uppdrag så har han mycket tid över för sitt politiska engagemang. Det menar Björn inte minst beror på att han inte arbetar och kan klara sig på det arvode han får. Han tror därför att hans tid är större än hos exempelvis en fritidspolitiker och att han därmed har bättre förutsättningar än många att närvara vid möten och sammanträden. Dock påpekar Björn att hans stora partipolitiska engagemang emellanåt kan gå ut över hans möjligheter att delta.

Eftersom jag får ett arvode för mitt ordförandeskap som jag anser att jag kan leva på, det är inte tänkt som något man ska kunna leva på utan det är tänkt som ett tillskott till en lön, men det räcker för mig. Därmed så innebär det ju att jag har hur mycket tid som helst för mitt politiska engagemang. [...] Det påverkar hur mycket jag kan göra på mitt uppdrag, men jag tror att jag har bättre förutsättningar än en fritidspolitiker.

På den andra frågan kring kvinnors aktivitet och deltagande i möten och sammanträden så börjar Björn med att förklara hur det ser ut i hans eget parti, och där framgår att talaraktiviteten mellan könen är relativt jämnt fördelad. Detta tror han beror på att hans parti använder sig av kvoterade listor. När Björn ser till sin egen nämnd, så finner han i likhet med sitt parti att kvinnorna talar ganska mycket. Emellertid tror han att om man skulle räkna taltid bland politikerna så skulle det bli en överrepresentation av manlig talartid.

[...] Jag känner inte att kvinnorna i min nämnd har svårt att uttala sig, det gör de ofta. [...] Men jag tror att om du skulle gå in och räkna taltid bland politikerna i min nämnd så tror jag att du skulle få en överrepresentation på mäns taltid.

När det kommer till fullmäktige däremot så upplever Björn att män talar i mycket högre utsträckning än kvinnorna. Han menar dock att den framstående socialdemokraten Mona⁵¹ hjälper till att förbättra statistiken markant för kvinnornas talartid i fullmäktige; ”Som tur är har vi [Mona], [...] hon [är] uppe och talar i de flesta frågor och hon pratar rätt mycket [...] så henne får vi ju då, tack vare henne får vi mycket bättre statistik [...]”. Beträffande kvinnorna från det egna partiet så menar Björn att de ofta väljer att inte gå upp och tala, och han säger att han därför medvetet har strejkat i vissa kommunfullmäktigemöten från att gå upp i talarstolen

---

⁵¹ Den kvinnliga socialdemokraten har egentligen ett annat namn och förekommer i flera intervjupersoners resonemang. Hon kommer av anonymitetsskäl härnäst att gå under pseudonymen Mona.

eftersom han själv gärna ser ett ökat deltagande i talandet hos kvinnorna i allmänhet, men framförallt hos kvinnorna i det egna partiet. Kvinnornas ovilja att tala i kombination med att Björn och andra manliga partimedlemmar tycker om att tala i fullmäktige, gör att talaraktiviteten har tendenser till att bli ojämnt fördelad mellan könen. Han uppskattar att cirka tre fjärdedelar av denna är manlig. Förutom att Björn tycker att kvinnorna har svårare att framföra sina åsikter så upplever han också emellanåt att de ibland utsätts för olika former av härskartekniker⁵², där män väljer att inte lyssna lika mycket eller vara lika uppmärksamma när kvinnor talar.

Den tredje manliga intervjupersonen, *Christian Christiansson* svarar på frågan kring sina möjligheter till att närvara i det politiska arbetet som att de är goda på många sätt. Eftersom han har ett arvode, så menar han att han kan ägna sig åt politiken på heltid. Christian påtalar också den hjälp han får av kommunala tjänstemän samt sitt politiska parti vilket stödjer honom i hans uppdrag.

Vad beträffar Christians beskrivning av sina upplevelser av deltagandet hos kvinnor och män, så berättar han att han tycker att det är ett komplicerat men också lite känsligt område. Generellt i kommunalpolitiken så menar Christian att männen tar för sig betydligt mer och är mer högljudda och kvinnorna blir på så vis tillbakadragna. Christian förtydligar dock resonemanget och menar att det självklart kan finnas skillnader på individnivå där kvinnor väljer att ta för sig mycket, men om man skall se det hela på gruppnivå så menar han att männen som i många andra sammanhang dominerar på den kommunalpolitiska arenan. Han tror också att män och kvinnor har olika sätt att förhålla sig till politiken där män i större utsträckning är mer konfliktbenägna medan kvinnor är mer konsensusinriktade. De manliga politikerna väljer han att jämföra med stridstuppar.

Alltså män tenderar ibland att vara lite som stridstuppar och se liksom konflikten och debatten och striden som nästan lite rolig sådär. Det är lite testosteron liksom, och hannar som kommer och konkurrerar med varandra [...], det är ett klassiskt tema. Medans kvinnorna normalt sett inte är lika roade av det där. De söker mer samverkan över gränser och mer kanske vill undvika då det här konfliktperspektivet. Det tycker jag man kan se ett ganska klart mönster att det är så, även om det finns enskilda individer som avviker mycket från det.

---

⁵² Begreppet ”härskarteknik” introducerades av den norska socialpsykologen Berit Ås, och avser olika maktmanipulationer i sociala sammanhang. De fem härskartekniker som Ås presenterade var osynliggörande, förlöjligande, undanhållande av information, dubbelbestraffning samt påförande av skuld och skam. För en djupare diskussion se Bergqvist Elaine, *Härskarteknik* (Stockholm: Frank Förlag, 2008).

Männen ”slåss” alltså tills den ene är död. Till skillnad från männen så menar Christian att kvinnorna inte i lika hög grad står på sig så som männen gör när de tar strid för sin sak.

Alltså män är kanske mer så att man strid för sin sak och sen slåss man tills den ene är död ungefär. Och då blir det ju att den starke vinner på ett sätt va. Och där, det är lite symboliskt nu menar jag liksom. Så då blir det en typ av beslut där den som står på sig, den som är starkast i längden [vinner] medan då kvinnorna samverkar. Ja då blir det mer av kompromisslösningar.

Christian berättar vidare att kommunfullmäktige är en mycket starkt mansdominerad arena inom kommunalpolitiken i Karlstad vad gäller taltid. Uppskattningsvis så säger han att cirka 70-80 % av de som väljer att gå upp i talarstolen är män. Christian upplever att de kvinnor som emellertid väljer att gå upp och tala är väldigt duktiga, även om det händer i ganska låg utsträckning. Han säger att det känns ibland som att man nästan måste ”putta” upp kvinnorna, medan männen inte påvisar några större problem att göra sin röst hörd. Att höja aktiviteten hos kvinnorna, inte minst i kommunfullmäktige är också något som Christian menar att man har försökt att jobba med i det egna partiet. Tyvärr menar han att det talas mycket om det men att det inte händer något i praktiken, och att det ändå i slutändan blir samma personer som talar och dominerar även i hans eget parti som han menar paradoxalt nog bedriver feministiska frågor utifrån ett patriarkalt perspektiv.

Exempelvis [om man ser] till fullmäktige då va, att fler ska komma upp i debatten och, men det känns som att det är läpparnas bekännelse. Man tycker ju att det vore jättebra va, men sen så i slutändan så är det ändå samma personer som dominerar möten och tar för sig och sådär va. Och jag kan tycka ibland i mitt eget parti att det nästan är lite komiskt för vi driver ju mycket det här med feministiska frågor och, utifrån den här synen att vi lever i ett patriarkat. [...] men det hindrar ju ändå inte även på våra egna möten så sitter män och dominerar och pratar två timmar i sträck.

Att kvinnor är mer tystlåtna tycker Christian är synd eftersom han menar att det har ett värde att de är delaktiga i politiken. Men som tidigare nämnt så anser han att de inte blir hörda i politiken och väljer att göra en jämförelse med människor med invandrarbakgrund. Det vill säga att han tycker att det finns ett värde att de finns med i politiken men att de tyvärr tenderar att inte bli hörda och blir nästan istället som alibin. Kvinnor är alltså närvarande men inte deltagande.

5.1.2 De kvinnliga intervjupersonerna

Den första kvinnliga respondenten, *Daniella Danielsson*, svarar på frågan huruvida hon upplever sina möjligheter att utföra sitt politiska uppdrag som bra. Hon berättar att hon har en arbetsgivare som underlättar för henne genom att hon kan vara tjänsteledig då hon utför sina uppdrag. Dock säger hon att det inte finns någon vikarie som kan hoppa in då hon engagerar sig politiskt och arbetet finns därför kvar när hon kommer tillbaka och kan emellanåt bli lite tungt. Förutom detta så säger Daniella att hon inte upplevt några direkta nackdelar utan att det i stort sett gått bra. När det kommer till frågan kring hur hon har möjlighet att närvara vid sammanträden och möten så upplever hon att hon har tid till detta. Men samtidigt förklarar Daniella att hon ibland måste prioritera, där arbetet ibland har fått gå före den politiska aktiviteten. På frågan kring hur hon upplever deltagandet i kommunalpolitiska möten och sammanträden mellan kvinnor och män så säger hon sig inte uppleva några större skillnader. Men däremot tror hon att män och kvinnor har olika förutsättningar när det kommer till själva bemötandet.

Jag tror inte jag har upplevt någon större skillnad i själva deltagandet. Det tror jag inte. Sen tror jag att vi har olika förutsättningar, alltså hur vi bemöts, i bemötande och så. Men inte själva möjligheten att delta tror jag inte är någon större skillnad.

Den andra kvinnliga intervjupersonen, *Erika Eriksson*, förklarar att hon har vissa speciella förutsättningar att utföra sitt politiska uppdrag. Erika upplever att hon på grund av sin unga ålder har blivit positivt särbehandlad. Dock om det har med hennes ålder att göra eller att hon är kvinna kan hon emellertid inte svara på. Hon upplever att det i hennes parti ses som positivt att vara kvinna och att man blir ”frampushad”, något som hon också tycker hjälper henne i att utföra sitt politiska uppdrag. Erika tror att detta kan bero på att större delen av politikerna i hennes parti utgörs av män i medelåldern, och att dessa inte betraktar henne som en reell konkurrent och därför lyfter fram henne för att det således gynnar dem själva.

Jag skulle nästan säga att jag är lite positivt särbehandlad just för att jag är kvinna [...] Så att man blir frampushad kan jag tycka, så absolut. Och sen skulle jag vilja säga att majoriteten av politikerna är ju män i medelåldern, och de upplever en inte som en konkurrent på samma sätt som vi kvinnor kanske konkurrerar med varandra. Så jag tror att de lyfter fram en mer eftersom de tycker att det är roligt att ha med unga kvinnor att göra, just för att de inte ser oss som konkurrenter.

När det kommer till Erikas möjlighet att närvara vid sammanträden och möten svarar hon att hon gärna väljer att jämföra sig med de äldre männen som finns i kommunalpolitiken i Karlstad. Och eftersom många av dem är pensionerade så tror hon att hon också har mindre tid till förfogande, inte minst på grund av att hon jobbar heltid utanför det politiska arbetet. Erika berättar också att hon för närvarande inte har några barn men hon tror att hennes möjligheter att närvara kommer att förändras när hon får barn i framtiden. Detta menar hon beror på att hon kommer att ha både ett heltidsjobb samtidigt som hon blir mamma. Men som det ser ut nu så kan det bli många sena kvällar när hon kombinerar arbete med politisk närvaro.

Mm, ja just nu har jag väl i förhållandevis till de här männen då som jag gärna vill jämföra mig med, så har jag nog mindre tid för att de oftast är äldre pensionärer. Jag jobbar heltid men har inga barn än. [När jag får barn i framtiden] då tror jag att det blir en helt annan sak, för då kommer man ta det ansvaret med både jobb och barn. Men ja, jo jag tycker väl ändå att jag hinner men det blir många sena kvällar.

Som svar på frågan av Erika skulle beskriva sina upplevelser av deltagandet mellan män och kvinnor i det kommunalpolitiska arbetet så svarar hon att det är männen som dominerar och tar störst plats. Hon upplever att hon som kvinna befinner sig på någon annans arena, det vill säga männens. Eftersom männen ofta har en lång erfarenhet av det kommunalpolitiska arbetet så menar Erika att det är svårt att göra sig hörd och ta för sig och därför tenderar kvinnorna ofta att bli tillbakadragna. Speciellt gäller detta i den offentliga debatten och i kommunfullmäktige där Erika uppskattar att av varje person som går upp i talarstolen så är endast var tionde kvinna. Erika väljer att jämföra deltagandet mellan könen med ett klassrumsscenario. Det vill säga att det är männen som hörs och syns mest, samtidigt som de vill ha kvinnorna närvarande.

Det är männen som tar mest plats, det är dem som, det är deras arena. Det känns lite som att man är inne på någon annans planhalva faktiskt. Och det är ju faktiskt för att de har varit med i kommunalpolitiken alltifrån tio, tjugo, trettio år. Och så kommer man där själv då och har varit med ett par år och ska försöka slå sig fram i den offentliga debatten så tror jag att det är svårare att ta för sig. Det är nog lite det här klassrumsscenariot att det är killarna som hörs och syns, men som samtidigt vill ha kvinnorna närvarande.

Den tredje kvinnliga intervjupersonen, *Fanny Fannysson*, upplever sina möjligheter till att utföra sitt politiska uppdrag som goda, men hon påpekar att de har varit sämre då hon blev politiskt aktiv för över 20 år sedan. Fanny menar att ju mer kunskap och erfarenhet hon har samlat på sig, desto lättare har det blivit att genomföra sina politiska uppgifter. När jag ställer frågan huruvida hon har möjlighet att delta i sammanträden och möten så svarar hon även här att det inte är några större problem. Eftersom hon har ett arbete där det är möjligt att ta ledigt och att de flesta möten är på dagtid så går det bra.

När jag ställer frågan kring huruvida hon upplever deltagandet mellan män och kvinnor i möten och sammanträden så säger hon att det generellt är en manlig dominans när det kommer till talartiden. Kvinnorna är mer tillbakadragna och sparar sig medan männen ibland till varje pris skall tala. Fannys berättar också att kvinnor inte upprepar sig på samma sätt som männen gör eller hänvisar till föregående talare. Dock gör hon en åtskillnad mellan nämnder och kommunfullmäktige. I nämnderna så menar Fanny att dominansen inte är lika uppenbar eftersom det råder en mer pragmatisk hållning inför olika frågor. Däremot i kommunfullmäktige så menar hon att det råder en större manlig dominans. Fanny menar även att det händer att kvinnor blir ”överkörda” och ”trampade” på. Hon berättar att flera kvinnor upplever att deras åsikter inte alltid tas på allvar och slås undan, för att sen i vissa fall tas upp av någon annan man som att det vore hans idé.

[...] Människor [blir] mer eller mindre [...] överkörda eller trampade på. Att man inte tas på allvar och synpunkter slås undan liksom och inte tas upp utan att man får en klapp på axeln och så. Jag har också hört fall där man kanske uttrycker en åsikt som inte går hem men som sen tas upp av någon annan och framförs som att det var någon annans idé. Och det, i de fallen jag hört så har det varit män som tagit kvinnors idéer.

5.2 De självsäkra männen och de osäkra kvinnorna

I det första temat som presenterades ovan så redogjordes för bland annat kvinnors villkor att vara aktiva i det kommunalpolitiska arbetet där kvinnor av flera intervjupersoner beskrevs som passiva. I detta tema så fortsätter vi vidare på detta spår om än mer utvecklat. Det vill säga att detta tema avser att redovisa hur de intervjuade politikerna upplever kvinnornas roll i kommunalpolitiken, samt varför de tror att den ser ut som den gör och vad man kan göra för att förändra den.

5.2.1 De manliga intervjupersonerna

För att återgå till den första intervjupersonen *Anders Andersson*, så menar han att som tidigare nämnt att deltagandet bland kvinnor är ganska lågt, inte minst i kommunfullmäktige, men dock med något bättre aktivitet i mindre grupper som exempelvis partigrupper. Kvinnors låga aktivitet tror Anders främst har sin orsak i att många kvinnor upplever att de måste vara mer säkra på vad de skall säga innan de yttrar sig. Anders menar att kvinnor ofta tycker sig kunna för lite och ha för lite kunskaper för att ge sig in i debatter, vilket också håller dem tillbaka.

[...] de känner sig väl, ja det påstås ju att de måste vara mer säkra innan männen för att kunna våga uttala sig sådär och så vidare. Så att det kan vara möjligt att de upplever att de inte har tillräckligt med kunskaper tycker de kanske. Så i sådana sammanhang så är de inte så aktiva tycker jag [...]

Speciellt i de ”hårda” områdena inom kommunalpolitiken som bland annat nämnderna för byggnation och tekniska frågor, så tror Anders att kvinnor inte vågar yttra sig eftersom de känner sig underlägsna kunskapsmässigt. Detta menar emellertid Anders beror på att de faktiskt inte besitter de kunskaperna som krävs i dessa frågor. Istället menar han att kvinnorna känner sig mer självsäkra i de ”mjuka” områdena som bland annat har att göra med vård och omsorg.

[...] Eftersom mycket i den kommunala verksamheten är ju, vad ska vi säga? Tekniska frågor? Eller ja, tekniska frågor, så känner de sig nog underlägsna. De har ju inte de kunskaperna, de har ju mer kanske det här med lärarjobb och vård och omsorg och den typen där. Där känner de sig mer säkra på fötterna, så upplever jag det.

Det största problemet för kvinnornas deltagande menar Anders ligger i att de ställer för stora krav på sig själva. Som följdfråga till detta påstående ställs frågan varför han tror att de har högre krav på sig själva? Här svarar Anders att han tror att det möjligtvis har sitt ursprung i kvinnans kynne och psyke, det vill säga att de vill vara mer förbereda och säkra innan de vågar uttala sig: ”Det kanske ligger i kvinnans kynne och psyke, att de vill vara mer säkra på sin sak innan de vågar uttala sig.” Vidare så menar han att kvinnor även ställer högre krav på sig själva när de skall engagera sig politiskt. Anders upplever att ett flertal kvinnor känt att de inte kan eller vågar delta politiskt och att när de väl gör det så har många svårt att ta plats inom politiken.

[...][Det beror på] de egna kraven på sig själva, tror jag. Därför att, som vi sa tidigare, så tror jag att de har, eller i alla haft större krav på sig själva innan de riktigt har vågat ta steget att ge sig in i politiken. De brukar ju ofta säga: jag kan ju ingenting och jag vågar inte, och jag vet inte hur man gör och sådär va.

Anders säger sig själv ha försökt vid flera tillfällen att få in en kvinna som ordförande i den nämnd han sitter i, men hon ville inte och uppgav bland annat att hon inte hade tid. Enligt Anders så berodde detta antagligen på att hon inte vågade beträda den maktpositionen. Trots att kvinnorna enligt Ander i hög grad präglas av sin osäkerhet inom det kommunalpolitiska arbetet så menar att det har skett en förbättring, där vissa kvinnor anammat samma beteende som männen. Det vill säga att de är mer framfusiga och självsäkra. För att kunna förbättra kvinnornas villkor så tror Anders att kvinnor behöver gå någon form av kurs för att stärka det egna självförtroendet där kvinnor kan bygga upp sin självkänsla för att betrakta sig själva som likvärdiga med männen. Han menar alltså att kvinnorna måste lära sig att ställa lägre krav på sig själva när det gäller att vara påläst. Anders menar att kvinnor precis som männen skall kunna tala utan att vara helt inläst och säker på sin sak. På så vis menar han att det skulle bli en bättre balans mellan könsens deltagande i det politiska arbetet.

Ja, jag tror att många kvinnor skulle behöva gå någon, ja vad ska man säga? [...] Kanske självförtroendekurs, eller? De behöver skapa sig, ge sig själva större självförtroende och självkänsla för att de ska se sig likvärdiga eller våga, även dem borde våga säga dumma saker det är inte bara männen som skall göra det utan [...] ta fram frågor som upplevs av många som väldigt okunniga sådär. De måste våga säga saker man kan få skit för [...]

När det kommer till *Björn Björnsson* så menar även han att kvinnor har en lägre grad av aktivitet i olika kommunalpolitiska forum, men speciellt i kommunfullmäktige. Oviljan att debattera och att prata i talarstolen tror Björn beror på en osäkerhet hos kvinnorna. Enligt Björn så beror det på att flera kvinnor upplever det som ”farligt” att ge uttryck för sina åsikter. Störst menar han är rädslan för att bli ”attackerad”, samtidigt som det också finns en motvilja att bemöta en sådan offensiv. Enligt Björn så är det själva den stämning som råder i olika forum som håller nere kvinnornas aktivitet, inte minst i fullmäktige där själva samtalsklimatet är kritiskt: ”[...] men just samtalsklimatet. Det har jag hört är att samtalsklimatet i fullmäktige är problematiskt för vissa kvinnor, och att de tror att det är det som ger utslag för så dåliga siffror när det gäller kvinnliga talare.” Björn berättar vidare;

[...] vad jag har hört från dem jag talar med i de här frågorna är det själva stämningen, själva tonen i debatterna i fullmäktige som påverkar kvinnors lust att gå upp och tala. Alltså den här rädslan att bli attackerad och ovilja att hantera en sådan attack.

Vidare menar Björn att kvinnor också möjligen upplever att de inte blir lyssnade på och tagna på allvar i lika hög grad som männen, det vill säga att de blir utsatta för härskartekniker. Björn menar också att kvinnorna på grund av detta eftersöker nya och lugnare samtalsformer där det förs ett mer civilt samtal. Det vill säga ett samtalsklimat som präglas av en lugnare ton där retoriska knep undviks för att få en mindre tävlingslysten stämning:

Jag har uppfattat då att man istället för ett mer, väldigt civilt samtal. Ett samtal med väldigt så här bra ton där man inte använder sig av retoriska knep och hittar på vad den andra egentligen inte säger och så vidare. Så det är vad jag har hört, alltså att man tycker att det är jobbigt [...]

Björn tror också att de hätska samtalsklimat som bland annat förekommer i fullmäktige kan vara en faktor som gör att kvinnor inte i lika hög grad som männen befinner sig på högre maktpositioner inom kommunalpolitiken i Karlstad. Han exemplifierar genom att berätta om en kvinna som han med flera kollegor eftersträvade att få in som ordförande i en mansdominerad nämnd. Emellertid så avgick hon efter ett par månader på grund av flera skäl. Björn uppger att hon hade personliga skäl men han tror att det också delvis berodde på uppdragets form, där man som ordförande många gånger måste vara beredd att ta "hårda strider" med bland annat tjänstemän. Rädslan eller känslan för vad som är acceptabla eller "trevliga" arbetsformer tror Björn således kan vara en faktor som påverkar den skeva fördelningen mellan könen på olika maktpositioner. För att öka jämställdheten tror han därför att det krävs obligatoriska utbildningar för att synliggöra användandet av härskartekniker och kvinnors erfarenheter och upplevelser från olika politiska forum.

Vad beträffar *Christian Christiansson* så berättade han tidigare under det föregående temat att männen tar för sig betydligt mer medan kvinnor är mer tillbakadragna. Detta tror Christian beror på att kvinnor i högre utsträckning än män är mer självkritiska till sitt eget beteende i politiken. Christian upplever som tidigare nämnt att kvinnorna till skillnad från männen i de politiska forumen är mindre konfliktbenägna och istället väljer att arbeta utifrån en konsensusinriktad problemlösning, även om det finns de kvinnor väljer att inte följer dessa mönster.

[...] kvinnorna [är] normalt inte lika roade av det där att [skapa konflikter], de söker mer samverkan över gränser och mer att kanske vill undvika då det här konfliktperspektivet, det tycker jag att man kan se ett ganska klart mönster att det är så, även om det finns enskilda individer som avviker mycket från det.

Christian menar också på att han upplever att kvinnor känner sig obekväma när de ska ge uttryck för sina åsikter. På följdfrågan vad Christian tror kvinnornas osäkerhet beror på svarar han att det troligen har sin grund i hur könen fostras. Den här osäkerheten som han nämner, tror han botten i en form av idealbild om vad som är manligt respektive kvinnligt och som får könen att anta olika beteenden där kvinnorna förväntas vara mer lågmälda än männen inom politiken.

Jag tror mer att det har med att kvinnor är självkritiska och kanske mer osäkra och obekväma men [också] inte lika konfliktbenägna. Man trivs inte, man känner sig inte lika bekväm med att stå där och skälla på någon annan och hålla på sådär som det lätt blir. [...] Så att jag tror att mer det har att göra med sånt lite mer hur vi fostras och så, och vad som förväntas av en.

Hur tycker Christian då att man skall lösa de problem som finns kring kvinnornas aktivitet? Ett sätt menar han är att utarbeta en annan politisk kultur än den som råder nu. Den politiska kulturen kan därför exempelvis förändras till att bli mer orienterad mot samverkanslösningar, vilket enligt Christian troligtvis skulle kunna leda till att kvinnor skulle känna sig mer bekväma. Ett annat alternativ menar han finns i att stärka kvinnornas självbild och att försöka bryta det självkritiska beteendet. Christian säger att kvinnorna är: ”såväl kloka som vi män men de förstår det inte själva alltid.” Enligt Christian hålls kvinnorna med andra ord tillbaka av sina egna föreställningar och förväntningar på sig själva och det politiska arbetet.

5.2.2 De kvinnliga intervjupersonerna

Daniella Danielsson förklarade i det tidigare temat att hon upplever att det finns vissa skillnader mellan kvinnor och män, inte minst i bemötandet. Kvinnor förväntas inte i lika hög grad tala och därför blir också aktiviteten mindre än den som återfinns hos männen. Daniella menar också att kvinnor till skillnad från män oftare tar saker personligt vilket i sin tur leder till att de kan bli lite osäkra på sig själva. Detta menar hon också är något som är just manligt och kvinnligt.

Fast det är ju rent manligt och kvinnligt egentligen. Vi kvinnor, som kvinnor kan vi ta mycket väldigt personligt. Alltså är det någonting så lägger man gärna det på sig själv. Jag vet inte riktigt men, ofta så kan vi bli lite osäkra och det finns det väl forskning på också att män tror sig liksom klara. Så det handlar ju inte om dem personligen, men kvinnor lägger det väldigt nära sig personligen, på sig själva.

Icke desto mindre understryker Daniella att hon tror att de olika sätten att bemöta problem kan vara positivt och är något som kan bidra till att förbättra politiken genom att könen kompletterar varandra. När det kommer till att kvinnor inte är lika aktiva som männen, tror Daniella delvis kan avhjälpas genom att kvinnor stöttar och hjälper varandra i det politiska arbetet. Hon förklarar att hon tror att män ofta har ett bättre nätverk än kvinnor och som inte på samma sätt behöver hjälpa varandra att lotsas in i politiken.

Daniella beskriver sig själv som en person som gärna talar om hon har något att säga. Men hon berättar att hon inte är den som bara pratar för pratandets skull utan det skall finnas ett syfte bakom det som sägs. Emellertid väljer hon att berätta om en erfarenhet som hon upplevde när hon nyligen gett sig in i politiken och som utgjorde ett potentiellt hinder för att henne att tala. Daniella berättar att under en av hennes första insatser så blev hon tillfrågad av en äldre kvinnlig ledamot i kommunfullmäktige om hon ville gå upp i talarstolen. På samma gång befann sig en äldre man i närheten och Daniella upplevde att han tyckte att hon var för ”kaxig” och tog för sig för mycket. Daniella menar alltså att det inte upplevdes som politiskt korrekt att agera på detta vis; “[...] för det skulle inte kvinnor göra.”

[...] när man fick utbildningar som ung kvinna då också, man bemöttes ofta av äldre män då som tyckte att man fick inte vara lite, man fick inte ta för sig heller för då var man ju lite kaxig, och det har ju lite också med könsrollerna att göra.

Andra problem som Daniella upplevt inom det politiska arbetet är att man ibland som kvinna blir kommenterad för sitt utseende. Hon berättar att det ofta finns subtila beteenden och normer som styr. Hon menar att om man exempelvis har för kort kjol eller är på ett glatt humör så kan detta påpekas, och hon säger sig vara fundersam om samma kommentarer hade riktats mot en man.

[...] det kan vara subtila saker, egentligen att man blir kommenterad för hur man ser ut. Om man har för kort kjol eller om man är för glad eller om man är ja, så att det, ja. Ja, jag vet inte, jag kan ju inte svara för annat än utifrån mig själv som kvinna och det är klart. Där kan jag ju ändå påpeka

ett antal saker som jag ändå har upplevt [...] som jag funderar på om män skulle ha fått den kommentaren [...]

Daniella nämner även att i nomineringsförfaranden så finns det skillnader mellan kvinnor och män. Hon säger sig fundera på om män och kvinnor verkligen behandlas på lika villkor. Tyvärr utvecklar hon inte detta resonemang närmare men hon väljer att istället berätta om upplevda könsskillnader kring olika förtroendeuppdrag. Daniella förklarar att när det gäller arvoderade uppdrag så tenderar männen i större utsträckning än kvinnorna att behålla sina maktpositioner och arvoderingar även då de förlorat förtroendet för ett uppdrag. Daniella menar att kvinnorna till skillnad från männen kan tacka för sig medan männen stannar kvar. Hon upplever också att det av flera politiker anses vara viktigt att värna om vissa män, vilket däremot inte gäller kvinnorna.

Alltså i till exempel det här med uppdrag, när man har nått en viss position. Alltså när man har haft ett heltids eller deltidsarvoderat uppdrag, för ett förtroende det får man ju så länge man har förtroendet så att säga, det här förtroendeuppdraget. Men på något vis så [...] när det händer saker och ting då skall män fortfarande avlönas eller se till att de fortfarande får behålla sina positioner eller arvoderingar så att de klarar sig. Medan kvinnor kan, medan kvinnor kan säga tack och adjö till dem. Fast de kanske är i mångt och mycket, i mitt tycke, betydligt mer kompetenta än de män som vi ibland ska hålla runt ryggen och som vi ska värna om, ja men tänk han har haft, den har haft och sådana saker. Så där är det lite skillnad. Och där, då är också kvinnor lite sådär att, ja men då har jag inte det längre, då kliver jag åt sidan.

För att kunna komma åt dessa problem tror Daniella att det är viktigt att synliggöra könsmaktsstrukturerna. Hon menar att det är viktigt att öka medvetandegraden så att könen inte istället förstärker de olika könsrollerna som råder utan bryter dem och istället behandlar varandra som jämlikar.

Den låga graden av aktivitet hos kvinnorna i olika politiska forum tror *Erika Eriksson* till stor del beror på kvinnorna själva. Hon menar att de har svårare att ta för sig ibland annat i debatter men att det samtidigt inte är något som kan avhjälpas av männen: ”Men sen tror jag just att när det kommer till den här debatten, då är det faktiskt den enskilda kvinnans ansvar att ta för sig. Männen kan ju inte ta för sig åt dem [...]”. Som Erika nämnde under det föregående temat så upplever hon att hon och andra kvinnor befinner sig på männens arena. Därför tenderar kvinnorna enligt Erika att falla tillbaks i olika könsroller där de är tysta och

tillbakadragna medan männen talar. Hon menar också att kvinnorna ofta är osäkra och behöver ständigt bli stöttade och uppmuntrade för att ta för sig i politiken, speciellt i kommunfullmäktige.

[...] jag [tror] nog mycket handlar om att man är så van att se de där männen stå där [i fullmäktige], och man känner att det är deras arena. Och, det är svårt att precisera sig men nej det är nog lite, jag vill återkomma till det här med klassrumsscenarioet att där sitter flickorna tysta medan killarna tar för sig, och man kanske faller in i något mönster där igen. Att som tjej, att som kvinna så behöver vi hela tiden bli pushade du måste bli uppmuntrad. Du kan inte ta för dig bara av dig själv [...]

Erika förklarar också att hon upplever att kvinnor till skillnad från männen tenderar att betrakta varandra som rivaler kring olika maktpositioner. Detta tror hon har sitt ursprung i att kvinnorna har mindre positioner att konkurrera om och då blir det mer hätskt. De kvinnor som väljer att vara aktiva menar Erika har därför antagit manliga ledaregenskaper för att göra sin röst hörd. Hon menar att användning av härskartekniker hos kvinnorna ibland är nödvändigt eftersom det i sig själv inte är någon större pondus att vara kvinna. Därför tenderar vissa kvinnor också att anamma en manlig jargong.

Alltså kvinnorna [...] har väl egentligen anammat ganska manliga ledaregenskaper. Alltså, ja men de utstrålar någon viss form av auktoritet för det första. De kanske tyvärr oftast använder sig av någon form av härskarteknik som de måste ta till för att, ja det är kanske inte pondus i sig att vara kvinna, utan man måste ta till något mer för att ta sig någonstans.

Erika menar att för att lösa dessa problem som kvinnor stöter på så är det viktigt att det finns förebilder på högre politiska nivåer. Erika förklarar att hon tror att om politiker på central nivå kan verka för en ökad grad av jämställdhet så kommer det snart avspeglas även i det kommunalpolitiska arbetet.

Den sista intervjupersonen, *Fanny Fannysson* nämnde tidigare att hon upplever att det råder en manlig dominans när det gäller talartiden mellan könen. Detta tror hon beror delvis på att kvinnor i större utsträckning väljer att ”spara” sig när det gäller att tala och uttrycka det som är nödvändigt. En annan aspekt som Fanny nämner är att hon tror att kvinnor måste vara mer pålästa än männen när de går upp i debatter och diskussioner. Fanny säger att en mans röst väger tyngre och att den är svårare att ”trycka” ner.

Ja, lite så tycker jag nog. Sen om det är, det är säkert väldigt svårt att bevisa om det beror på att man är kvinna eller man eller om man är den personen man är. Men det känns i alla fall som att det är så. En mans röst väger tyngre och är svårare att sätta sig emot på det viset på det viset att det är svårare att trycka ner. Men kvinnor som verkligen kan och har något att säga, som tillför något, har ju lika hög status som män. Det finns ju blandat.

Enligt Fanny finns det emellertid kvinnor vars röst ”väger” lika tungt som mäns, och hon väljer att exemplifiera med socialdemokraten Mona. Fanny berättar att hon inte betraktar henne som en kvinna. Snarare så upplever Fanny att hon i flera aspekter påminner om en man. Det vill säga att Mona är lika ”hårdhudad” som en man, men även lika konsekvent och driven; ”Ja, jag ser ju inte henne som en kvinna [...] hon [är] lika hårdhudad eller vad man ska säga som en man, eller lika konsekvent och driven [...]”.

6. ANALYS

I detta kapitel kommer de två tidigare teman som presenterades under resultatkapitlet att analyseras genom den teoretiska ram som beskrevs i uppsatsens fjärde kapitel. Här används alltså Höjer Wendts och Åses teoretisering kring kvinnor och politik samt Hirdmans teori om ett genussystem som analysverktyg för att plocka ut rådande genussystem med de begränsningar som finns för kvinnors politiska handlingsutrymme i kommunalpolitiken i Karlstad.

6.1 Kvinnors begränsade politiska handlingsutrymme

6.1.1 Den manliga normen som hinder

Under det första temat (De aktiva männen och de passiva kvinnorna) angav samtliga intervjupersoner att det inte förelåg några större problem i att närvara i politiska sammanträden och debatter. Dock upplever Erika att hon i jämförelse med vissa av de män hon säger sig jämföra sig med att hon upplever att hon har mindre tid till förfogande just på grund av att många av dessa är pensionärer. Hon säger sig också tro att när hon får barn så kommer hennes möjligheter att delta minska avsevärt eftersom hon då både har jobb och barn att ta hand om.

Intervjupersonernas relativt goda möjligheter till att närvara indikerar därför att det inte föreligger några formella hinder för kvinnorna att delta i betydelsen av att närvara i det kommunalpolitiska arbetet. Emellertid framträder olika stereotypiserande tankemönster kring kvinnors ansvar för hem och barn, och dessa finner vi hos både Anders och Erika. I det empiriska materialet framgår av Anders utsago att han upplever att kvinnor numera har fått bättre möjligheter till att delta i politiken, men samtidigt nämner han att de ibland kan stöta på problem, främst som har med barnpassning att göra. Här framträder således en kvinnlig stereotyp utifrån Hirdmans benämning av den manliga normens primat. I Anders resonemang framträder således traditionella föreställningar om att barnen främst är kvinnors ansvarsområde. Anders reflekterar sålunda inte över att även män kan vara de som tar det huvudsakliga ansvaret för barnen. Det kan också vara det som är anledningen till att han säger att möjligheterna kan bli bättre. Istället för ett formellt hinder, stöter alltså kvinnor på en potentiell begränsning anknuten till den privata sfären på grund föreställningen om ansvaret för barn. Som sagt så indikerar Anders berättelse att det är kvinnornas ansvar att se till att barnen blir omhändertagna och ägna sig åt den ”reproducerande” sfären. Liknande

resonemang finner vi också som sagt hos Erika som säger att det troligen kommer bli svårt att kombinera heltidsjobb, barn och politik där hon verkar utgå från att hon själv som kvinna ansvarar för dessa uppgifter. Mannens ansvar i den privata sfären utesluts således här, vilket kan förstås utifrån Hirdmans genuskontrakt mellan könen. Det vill säga att kvinnornas genusformering innefattar att de skall vara ansvariga för den privata sfären, vilket på så vis gör att kvinnorna riskerar att bli avvikare i det kommunalpolitiska arbetet när de ställs i kontrast till den manliga normen som det normala. För att tala med Höjer Wendt och Åse så bidrar alltså denna schablonisering av mäns och kvinnors ansvar till en uppdelning mellan den privata och offentliga sfären, där kvinnors erfarenheter påvisar tendenser till att inte politiseras, vilket samtidigt bidrar till en reproducering av den kvinnliga underordningen. Indikationer finns därför att denna stereotypa indelning av könen råder beträffande ansvar för barn och den omvårdande rollen bland kommunalpolitiker i Karlstad. Detta kan möjligen också spåras till uppdelningen av könen i "mjuka" och "hårda" områden i kommunalpolitiken. På så vis kan dessa föreställningar om köns ansvar bidra till att påverka de kvinnliga och manliga politikernas uppfattningar om varandras roller, samtidigt som de tenderar att förstärka den manliga normen. Det vill säga vilka beteenden och roller som är de legitima hos könen, där kvinnorna ägnar sig åt de reproducerande områdena och männen till de producerande områdena inom kommunalpolitiken.

Liknande föreställningar som också utgör ett potentiellt hinder för kvinnors handlingsutrymme inom kommunalpolitiken, som även är tätt anknutet till kvinnors egenskaper finner vi återigen i Anders berättelse. Han menar på att kunskap inom flera kommunalpolitiska områden är av hög politisk dignitet, inte minst inom de tekniska frågorna och nämnderna. Anders berättar att han tror att många kvinnor upplever att de saknar den kunskap som krävs för att vara aktiva inom flera olika områden i det kommunalpolitiska arbetet, vilket därför utgör den huvudsakliga anledningen till att de blir passiva och tillbakadragna samtidigt som de känner sig underlägsna. Men Anders uppger också att han tror att det faktiskt beror på att kvinnor faktiskt inte har dessa kunskaper i de tekniska frågorna. Istället upplever han att de är mer självsäkra på de frågor som har med bland annat vård och omsorg att göra. Anders tankar kring köns uppdelning i olika frågeområden i politiken påvisar således en möjlig stereotypisk rolluppfattning som råder bland kommunalpolitikerna om vad män och kvinnor skall ägna sig åt inom politiken. Kvinnorna blir alltså som tidigare nämnt, en avvikelse från den manliga normen där männen ägnar sig åt de "hårda" frågorna som upplevs (av vissa kommunalpolitiker) ha högre politisk status medan kvinnorna främst ägnar sig åt de "mjuka" (även om dessa i praktiken kan ha större dignitet)

och sålunda mindre statusfyllda frågorna. Dessa tankar kring manlig och kvinnlig kunskap kan därför också vara en viktig anledning till att kvinnors representation är låg i de tekniska (mansdominerade) områdena inom kommunalpolitiken i Karlstad. Samtidigt tenderar detta att förstärka den manliga normens primat som fortsätter att upprätthållas så länge kvinnorna inte kräver en omförhandling av genuskontraktet där de i högre grad kräver att få komma in på de typiskt manliga områdena. Eftersom kvinnorna inte upplevs ha ”rätt” kunskap, det vill säga ”manlig” kunskap, så blir det en isärhållning som legitimeras av den kunskap som de olika genusidentiteterna antas ha eller skall ha. Således kan dessa föreställningar bidra till att hindra kvinnor från att beträda de mansdominerade områdena eftersom de inte tros ha den ”rätta” kunskapen för att verka inom dessa områden. Denna schablon kan också göra det svårare att skrida över sina könsgränser som man respektive kvinna i kommunalpolitiken. Det blir alltså inte rationellt för kvinnor att överge ”sina” kunskapsområden för att bryta sig in på mansdominerade områden där de underordnas genom att de inte tros ha ”rätt” kunskap. Samtidigt kan dessa föreställningar bidra till att förstärka bilden av att kvinnor inte ”kan” i lika hög grad som männen.

Men samtidigt är det viktigt att påpeka att detta resonemang även kan antas fungera i motsatt riktning. Det vill säga då politikerna upprätthåller de kunskapspräglade föreställningarna kring könen, så kan detta bidra till att de ”mjuka” områdena inom kommunalpolitiken fortsätter att domineras av kvinnor där uppdelningen av könen uppdelning riskerar att reproduceras. Tankemönstren beskär således vilka egenskaper och beteenden könen kan anta. Men främst gäller detta de kvinnliga politikernas begränsning då den manliga kunskapen överordnas den kvinnliga genom att de manliga egenskaperna och sfärerna ges högre politisk status. Ytterligare ett hinder för kvinnorna som berör kunskap finner vi också i det faktum att kvinnor enligt Anders har vid vissa tillfällen inte känt sig betrodda eller seriöst tillfrågade till olika politiska uppdrag. Anders menar att vissa kvinnor har upplevt att flera manliga politiker inte trott att kvinnorna haft tillräckliga kunskaper för att verka på ansvarsfulla positioner som bland annat ordförande- och presidieposter. Dessa uppgifter styrker således ovanstående resonemang kring den uppdelning som finns kring ”manlig” och ”kvinnlig” kunskap, där den senare påvisar tendenser till att inte värderas lika högt bland politikerna. Detta kan också vara en av anledningarna till att Fanny upplever att kvinnor måste vara mer pålästa än män och att de enligt Anders blir mer tillbakadragna för att de känner sig kunskapsmässigt underlägsna.

Flera av intervjupersonerna beskriver alltså att kvinnorna antar en mer tillbakadragen roll och Erika väljer bland annat att kalla det för ”klassrumssyndromet”, där flickorna (kvinnorna)

sitter tysta medan pojkarna (männen) är de som talar och gör sin röst hörd. Även här återkommer stereotypa föreställningar som kan förstärka uppfattningen om hur män och kvinnor skall vara i kommunalpolitiken. Som Erika nämner så upplever hon att som kvinna befinner sig på någon annans planhalva där andra regler gäller. Erika väljer att kalla kommunalpolitiken för männens "arena" vilket påvisar en möjlig uppfattning bland politikerna om att det finns en manlig respektive kvinnlig sfär inom kommunalpolitiken, vilket också kan knytas ihop med föreställningar om könsens legitima beteenden, egenskaper och plats i politiken. Dessa eventuella könsbaserade sfärer kan således bidra till att en uppdelning av könen kan legitimeras och kvarstå. Men dessa tankar återkommer även hos Erika som menar att kvinnor konkurrerar med varandra i högre grad än männen på grund av det finns färre platser för kvinnorna att "slåss" om. Erika förklarar även att män och kvinnor spelar i olika "ligor", vilket kan tolkas som att kommunalpolitiken i Karlstad är präglad av manligt definierade spelregler. Men det kan även tolkas som att den kvinnliga "ligan" inte värderas lika högt.

En annan aspekt som möjligen kan påvisa eventuella stereotypiska föreställningar som råder bland kommunalpolitiker i Karlstad finner vi också i Erikas beskrivning av sin positiva särbehandling som kvinna. Det vill säga att männen inte ser henne och andra kvinnor som konkurrenter eftersom de inte antas utgöra ett reellt hot. Det vill säga att kvinnorna inte tros ha den kvalitativa makt i form av politiskt inflytande och påverkan som männen har. Liknande tankegångar återkommer även hos Daniella Danielsson som menar att könen har olika förutsättningar att verka. Speciellt när det kommer till bemötande så upplever hon att kvinnor och män behandlas olika. Som kvinna upplever Daniella att man inte får säga vad som helst eller bete sig hur som helst. Det är inte heller politiskt korrekt att klä sig på vissa sätt som upplevs som en form av avvikelse mot den manliga normen. Här framträder därför också en del av genuskontraktet där mannen är den starkare parten som definierar vad som är ett godkänt beteende och utseende. Det går alltså skönja ett mönster av direkt socialisering inom kommunalpolitiken. Ett belysande exempel finner vi i Daniellas berättelse om vad som händer när kvinnor bryter mot den manliga normen, exempelvis genom vilka kläder de använder och vilka beteenden som de antar. Det är exempelvis inte legitimt att man är för "glad" eller har för "kort" kjol på sig. De kommentarer som Daniella säger sig ha fått kring dessa saker kan således förstås som en direkt socialisering och som möjligen kan påvisa hur genusrollerna är konstruerade i kommunalpolitiken i Karlstad.

Ytterligare en aspekt som framkommer som förstärker bilden av att den manliga normen råder inom det kommunalpolitiska arbetet finner vi även i Daniellas berättelse om

nomineringsförfaranden och arvoderingar av män och kvinnor. Enligt denna utsago så råder normen bland politikerna att det är viktigare att ”värna” om männen än kvinnorna när de har förlorat förtroendet för ett uppdrag. Detta kan således förstås utifrån den homosocialitet som männen har byggt upp inom det politiska systemet som gör att de möjligen strävar efter att behålla denna strukturella ordning där männen ges högre status. Männen anses alltså vara viktigare att ”behålla” än kvinnorna som ofta enligt Daniella kan tacka för sig när de inte längre har något stöd. Detta ger också indikationer på att det inte är politiskt korrekt för en kvinna att ”hålla” sig kvar medan det är legitimt för en man samtidigt som kvarhållandet av kvinnor på olika positioner värderas lägre.

En annan form av stereotypisering som återfinns i föreställningar om könen och således genuskontraktet finner vi i den osäkerhet som intervjupersoner beskriver hos de kvinnliga politikerna. Dessa föreställningar kan därför bli en genuskomponent som skapar den mall varifrån kvinnor anammar sitt beteende. Genom att männen ”kör” över och ”trampar” på kvinnorna så bibehålls underordningen. Kvinnornas självkritiska inställning och dåliga självkänsla realiserar således genom de sociala praktikerna. Underordningen görs således till något naturligt och är inget som tycks bero på de manliga normerna och värderingar som råder bland kommunalpolitikerna. Kvinnornas dåliga självförtroende görs också till någonting som ligger just hos kvinnorna och som inte betraktas som ett problem uppkommet av den manliga dominansen. Dessa tankar återfinns hos samtliga intervjupersoner om än på olika sätt. Det dåliga självförtroendet betraktas därför något som är ”naturligt” och förbundet med vilket kön man tillhör. Exempelvis Anders tror att osäkerheten hos kvinnorna främst ligger i deras psyke och kynne. Dessa tankar återkommer även hos Christian som också hänvisar till biologiska faktorer. Kvinnans brist på självförtroende och självkänsla blir därför ännu en avvikelse mot den manliga normen, där männen betraktas som de självsäkra och kvinnorna de osäkra.

6.1.2 Den manliga dominansen som hinder

Anmärkningsvärt i det empiriska materialet var att såväl de manliga och kvinnliga intervjupersonerna upplevde en stark manlig dominans inom flera olika politiska forum, men inte minst kommunfullmäktige. Med andra ord så finns det en tydlig medvetenhet om denna form av problem hos politikerna om att det utgör ett klart hinder för kvinnorna när de skall uttrycka sina åsikter, vilket också blir en del av deras underordning i det rådande genussystemet. Kvinnorna beskrivs av flera intervjupersoner ha blivit utsatta för härskartekniker. Detta kan således ses som ett uttryck för hur kommunalpolitiken fungerar i

ett maktavseende i Karlstad. Det vill säga att det råder ett klimat som är tävlingsinriktat som medvetet eller omedvetet kan fungera som en faktor som hindrar kvinnor från att exempelvis gå upp i talarstolen i kommunfullmäktige. Inte minst med tanke på att när intervjupersonerna beskriver kvinnors mer aktiva deltagande exempelvis i nämnder och partigrupper blir detta tydligt. Kvinnor "vågar" med andra ord göra sin röst hörd i "lägre" och mindre grupper där man arbetar mer pragmatiskt och inte är lika tävlingsinriktade. Här påvisas alltså ännu en uppdelning mellan manligt och kvinnligt då kvinnorna tenderar att vara mer aktiva i mindre grupper. Här framträder också en möjlig föreställning hos politikerna om att kvinnor inte skall vara aktiva i lika hög grad på högre nivåer inom kommunalpolitiken som män. Det är därför också ett potentiellt hinder som bidrar till att kvinnorna underordnas männen genom föreställningen om var de placera sig, det vill säga hur högt de skall verka inom den hierarki som råder inom kommunalpolitiken.

Detta resonemang kan även styrkas genom att hänvisa till både Anders och Björns berättelser om hur de försökt att få kvinnor att söka till högre maktpositioner, men där de inte velat eller har hoppat av för att de upplever klimatet kring maktpositioner som för hätskt. Det finns alltså tendenser till att det råder en mer framträdande "manlig" miljö ju högre positioner man uppnår. Men förutom att kvinnor upplever att klimatet på högre maktpositioner i kommunalpolitiken är format efter mäns spelregler, så menar Anders och Björn också att kvinnorna upplever att det är "farligt" att tala (främst i fullmäktige). Det kan också tolkas som en rädsla för att bryta genusrollerna och de manligt definierade spelreglerna. Detta kan därför vara en potentiell faktor som bidrar till att kvinnor hålls tillbaka av förhärskande föreställningar om vad som är ett legitimt kvinnligt respektive manligt politikerbeteende. De underordnas således männen genom deras dominans med avseende på att tala och debattera i kommunfullmäktige. Detta kan med andra ord verka som en form av social kontroll över kvinnornas rörelsefrihet och politiska handlingsutrymme. Karlstads kommunfullmäktige blir av den anledningen en tydlig symbol för den manliga normens primat, som tar sig uttryck i flera olika sociala praktiker där den mest förödande praktiken som sagt torde vara männens återkommande användning av härskartekniker där kvinnor osynliggörs eller inte lyssnas på i lika hög utsträckning som männen. I debatterna begränsar männen alltså kvinnornas utrymme genom att tala och dominera och där de på så vis medvetet eller omedvetet tar plats på kvinnornas bekostnad. De normer och värderingar som råder blir därför begränsande för kvinnornas handlingsutrymme eftersom de främst är utformade efter männen. Dessa tre aspekter blir således ett starkt hinder för kvinnor att övervinna för att nå en ökad grad av jämställdhet i det politiska handlingsutrymmet.

6.1.3 Kvinnor som medskapare av den manliga normen och dominansen

Emellertid är det också viktigt att fundera över hur genussystemets struktur i kommunalpolitiken i Karlstad upprätthålls. Institutionerna, eller med andra ord handlingsmönstren som används tenderar faktiskt att upprätthålla och reproducera sig själv av både de manliga och kvinnliga politikerna. Enligt Hirdman så är som tidigare nämnt båda könen delaktiga i upprätthållande av en social underordning av kvinnor. När kvinnor således ”väljer” att inte vara deltagande eller mindre deltagande, så förstärks således också bilden och föreställningar om hur kvinnor skall vara, men inte minst hur männen skall vara och bete sig legitimeras och den manliga normen förstärks ytterligare. Enligt Hirdman förstärks alltså dessa strukturer genom att inte kvinnorna utmanar genussystemets fundament. Kvinnorna är med andra ord medskapare till sin underordning i fullmäktige och andra politiska forum där begränsande föreställningar eller beteenden förekommer. Om fler kvinnor befunnit sig i talarstolen i fullmäktige skulle detta möjligen kunna få en påverkansseffekt som bidrar till att fler kvinnor skulle ifrågasätta den manliga normen mer tydligt, vilket således skulle kunna försvaga den manliga dominansen och bidra till en omförhandling i genuskontraktet. Detta resonemang påvisar således en möjlig social (strukturell) barriär som kvinnorna inte är beredda att gå över för att ta för sig mer, även om det förekommer undantag som exempelvis hos socialdemokraten Mona som enligt Björn talar mycket i kommunfullmäktige. Med andra ord så finns indikationer på att det föreligger en pågående genuskoreografi. Det vill säga hur långt kvinnorna vågar omförhandla det rådande genuskontraktet. Men av intervjupersonernas berättelser så verkar det inte heller vara helt enkelt att göra gränsöverskridanden eftersom de uppvisar tendenser till att vara starkt normerande för könets beteenden. Med andra ord så bidrar kvinnornas passivitet i samband med föreställningen om deras tillbakadragenhet att de ställs i motsats till de aktiva männen som på så vis förstärker den manliga normen som det normala.

Detta kan också vara en betydande orsak till att kvinnor som enligt Björn, efterlyser ett mer civilt samtal. Det vill säga ett samtal där man inte försöker ”slåss som stridstappar tills den ene är död”, som Christian uttryckte det. Det vill säga att kvinnorna försöker att få en omförhandling i det genuskontraktet som eventuellt råder i kommunalpolitiken. Det finns således en önskan om att de informella reglerna (normer och värderingar) som är anpassade efter männen stipuleras i nya former som skapar utrymme för att ”släppa” in kvinnorna i politiken där de kan åtnjuta större politiskt handlingsutrymme. Dock kan underlåtelserna av att ta itu med det mansdominerade klimatet i fullmäktige tolkas som en form av motstånd av den starkare parten i kontraktet. Alltså som en form av konflikt där männen strävar efter att

bibehålla de strukturer som finns. Den omförhandling som sker av genuskontraktet kan möjligen förstås som en tydlig begränsning av kvinnornas handlingsutrymme. Men det är också viktigt att nämna att denna omförhandling som kvinnorna försöker anta i genuskontraktet inte endast begränsas till fullmäktiges domän utan förekommer även i andra forum i kommunalpolitiken. Exempelvis Björn Björnsson förklarar att han har upplevt att kvinnor inte vågar beträda maktpositioner i samma utsträckning som männen för att de inte tycker att arbetsformerna passar dem. Alltså att det hätska klimatet även förekommer på högre nivåer där kvinnorna tenderar att vara mindre konfliktbenägna än männen. Även att kvinnor enligt vissa av intervjupersonerna strävar efter att nå konsensuslösningar och nya samverkansformer kan vara ett uttryck för en önskan om en omförhandling i genuskontraktet.

Isärhållandet mellan manligt och kvinnligt i kommunfullmäktige kan således bidra till att skapa och upprätthålla en informell barriär där genusidentiteter skapas, vilket bidrar till att hålla isär mäns och kvinnors legitima beteenden. Dock påvisar intervjupersonernas svar att det går att anta vissa manliga egenskaper för att avancera inom kommunalpolitiken. Inte minst hos socialdemokraten Mona som beskrivs av flera respondenter som ”manlig” i sin personlighet. Hennes förmåga att avancera inom kommunalpolitiken i Karlstad kan därför bero på att hon har anpassat sin genusidentitet efter rådande normer och regler. På detta vis så kan kvinnor alltså omförhandla genuskontraktet, men det sker som Hirdman diskuterar på männens villkor eftersom kvinnan för att avancera måste anta manliga egenskaper och strategier som är i linje med rådande genussystem. Det blir alltså en kvinnlig strategi att anamma den manliga normen för att avancera inom det kommunalpolitiken i Karlstad. Dock bidrar kvinnor som anammar den manliga normen utifrån Hirdmans teori, till att ”godkänna” rådande ordning vilket på så vis förstärker den och legitimerar den ytterligare, vilket har gjorts av ett flertal kvinnor enligt intervjupersonernas utsagor.

Socialdemokraten Mona beskrivs alltså som tidigare nämnt som manlig i sitt beteende. Detta görs hon av både Björn och Fanny. Björn menar på att hon i likhet med männen talar mycket i kommunfullmäktige. Fanny menar också på att hon är lika ”hårdhudad” som en man, men även också lika ”konsekvent” och ”driven”. Även i dessa beskrivningar uppenbarar sig möjliga föreställningar (tankefigurer för att använda Hirdmans vokabulär) kring hur män och kvinnor skall vara. Männen antas vara de hårda medan kvinnorna utgör det mjuka, det svagare könet. Eftersom männen uppfattas som konsekventa och drivna så ”görs” genus där kvinnor blir männens motsats där de förväntas vara passiva och inte lika stringenta. För att använda Hirdmans termer råder här en dikotomi mellan könets egenskaper där kvinnornas attribut inte värderas lika högt som mannens. Könets egenskaper delas upp i

motsatsförhållanden där kvinnorna placeras lägre i hierarkin kring de korrekta beteenden som råder inom kommunalpolitiken i Karlstad. Detta resonemang stämmer också överens med Höjer Wendts och Åses idéer att eftersom det politiska systemet under lång tid uteslutit kvinnor så bygger detta på manliga intressen och egenskaper. Politiker menar Höjer Wendt och Åse skall traditionellt ha egenskaper som intellektualitet, rationalitet och handlingskraft vilket inte minst Fannys resonemang om socialdemokraten Mona klargör. Det vill säga att det råder föreställningar bland kommunalpolitikerna att främst männen har dessa egenskaper medan kvinnor i motsats är passiva och emotionella vilket ger upphov till reella sociala praktiker där könen följer dessa begränsade roller. Detta kan också vara anledningen till att Daniella säger att kvinnor i högre grad än män måste stötta varandra.

I det empiriska materialet framgår också indikationer på en form av förhandling från männens sida av genuskontraktet. Samtliga av de manliga intervjupersonerna uppger att de vid olika tillfällen försökt att öka deltagandet av kvinnor. Anders exempelvis berättade att han sökt få en kvinna som ordförande i den nämnd han sitter i. Björn däremot uppger att han vägrat att tala i kommunfullmäktige för att flera kvinnor från hans eget parti skall beträda talarstolen och för att talartiden inte ska bli alltför mansdominerad. Christian har arbetat partipolitiskt med dessa frågor. Dessa resonemang styrks också utifrån Erikas erfarenheter av att bli ”frampushad” av männen. Här framträder således tydliga indikationer på att ett flertal av de manliga kommunalpolitikerna i Karlstad söker efter en ny överenskommelse i genuskontraktet där kvinnorna får högre status. Dock är frågan om denna omförhandling beror på en ökad jämställdhet eller ett sätt att få upp kvinnor på högre platser för att minska konkurrenter från det egna könet? Det vill säga att männen antar en strategi för att få in fler kvinnor eftersom dessa inte antas utgöra ett lika stort hot i kampen om olika maktpositioner som män. Dessa tankegångar återfinns hos Erika som menar att varför hon tror att hon har blivit positivt särbehandlad är som sagt för att hon inte antas utgöra ett reellt hot.

7. SLUTSATSER OCH DISKUSSION

I detta avsnitt ämnar jag att återkoppla till uppsatsens syfte och preciserade frågeställning som sedan kommer att diskuteras utifrån analysen av det empiriska materialet. Avslutningsvis presenteras egna reflektioner följt av förslag på vidare forskning.

7.1 Slutsatser

Syftet med denna uppsats har varit att genom intervjuer undersöka och synliggöra kvinnors villkor inom det kommunalpolitiska arbetet inom Karlstad kommun, för att således lyfta fram eventuella begränsningar av kvinnors politiska handlingsutrymme. Utifrån syftet formulerades en preciserad frågeställning; Hur begränsas kvinnornas politiska handlingsutrymme utifrån könsmaktsförhållanden inom kommunalpolitiken i Karlstads kommun?

Genom insamlande och analyserande av det empiriska materialet så framkom ett flertal begränsningar för kvinnors politiska handlingsutrymme inom kommunalpolitiken i Karlstads kommun. Ett stort hinder återfanns i olika förhärskande föreställningar om män och kvinnor där de senare tillskrivs olika egenskaper och beteenden som står i motsats till männens. Samtidigt värderas kvinnorna lägre vilket tenderar att vara normerande och begränsar således kvinnornas beteenden. En sådan föreställning finner vi bland annat i tankarna kring män och kvinnors ansvar när det gäller omvårdnad och reproduktion inom det politiska systemet. Det vill säga dessa idéer förstärker och legitimerar mäns och kvinnors uppdelning i mjukare och hårdare politikområden, där de senare upplevs ha högre dignitet. Dessa föreställningar legitimerar alltså uppdelningen mellan könen.

En annan begränsande föreställning finns när det gäller kunskap där könen antas ha olika kunskap. Kunskap legitimerar således till att hålla isär könen, där kvinnornas kunskap värderas lägre. På så vis begränsas också deras möjligheter att påverka, vilket också uttrycker sig som tidigare nämnt att kvinnorna utsätts för härskartekniker samtidigt som många av dem upplever att de måste vara mer pålästa än männen. Den mest förödande och begränsande föreställningen torde dock vara kvinnors osäkerhet, att kvinnor inte vågar och kan. Det bristande självförtroendet legitimerar på så vis till att hålla isär könen, och kan därför vara en viktig förklaringsfaktor till varför män befinner sig högre upp i hierarkin i det kommunalpolitiska arbetet. Den manliga normen präglar därför den kommunalpolitiska sfären i Karlstad kommun och bidrar till att hindra kvinnor att få lika stor kvalitativ makt som män. Detta hinder är också tätt sammanflätat med de beteenden som är legitima i det

kommunalpolitiska arbetet. De manliga normerna och värderingarna tenderar således att styra vilka beteenden som antas av kvinnorna. Till stor del är dessa förhärskande föreställningar som sagt till nackdel för kvinnorna eftersom de ofta är normerande vilket leder till att många kvinnor blir tillbakadragna och passiva samtidigt som de styr vart i hierarkin könen förväntas befinna sig men även inom vilka områden.

Dock finns möjligheter för kvinnor att uppnå högre maktpositioner och åtnjuta en högre grad av politiskt inflytande, men då krävs också en anpassning till den manliga normen där manliga egenskaper och beteenden anammas. Kvinnornas möjlighet till ökat politiskt handlingsutrymme får de därför genom att använda sig av männen, vilket är en tydlig begränsning. En tydlig önskan finns om att jämställdheten skall öka hos båda könen vilket i framtiden möjligen kan skapa ökade möjligheter att verka som en legitim grupp inom kommunalpolitiken i Karlstad och det politiska systemet.

Ett annat hinder fanns i den manliga dominansen som uttrycktes i flera olika former i olika politiska forum. Inte minst märktes detta i kommunfullmäktige där männen enligt intervjupersonerna tenderar att dominera taltiden såväl som debatterna genom att ofta använda sig av olika härskartekniker. Bland annat osynliggörs kvinnor samtidigt som de inte alltid lyssnas på i lika hög grad som männen i fullmäktige. Kvinnorna hålls således tillbaka på en andraplats i debatten där de inte i lika hög utsträckning som männen kan skapa utrymme för sina åsikter. Dock ser klimatet bättre ut i mindre grupper som exempelvis i nämnder och partigrupper där de är mer aktiva genom att tala mer och ställa frågor samt reser förslag.

Sammanfattningsvis kan man således dra slutsatsen att kvinnornas politiska handlingsutrymme alltså begränsas av olika förhärskande föreställningar om vilka egenskaper könen antas ha och skall ha, samt vilka beteenden som är de legitima i det kommunalpolitiska arbetet. Men även av den uttryckliga mansdominansen som förekommer. Därför får inte kvinnorna samma möjlighet att utöva halva den reella makten när den kommunalpolitiska sfären präglas av den manliga normen utifrån vilken kvinnor inte värderas lika högt. Den kommunalpolitiska sfären i Karlstads kommun (på olika nivåer) är med andra ord långt ifrån jämställd, även om bristen på jämställdhet varierar i olika grad beroende på vilket forum politikerna befinner sig i. Förhoppningsvis kan denna undersökning bidra till en ökad medvetenhet om den underordnade position som kvinnliga politiker befinner sig i, vilket i framtiden förhoppningsvis kan leda till ett mer jämställt kommunalpolitiskt arbete i Karlstad.

7.2 Reflektioner och vidare forskning

Till att börja med vill jag främst kortfattat reflektera över de politiker som intervjuades. Samtliga intervjupersoner var mycket trevliga och tillmötesgående. Anmärkningsvärt var att det var männen som hade det största talutrymmet i de intervjuer som gjordes. Kvinnorna var mer sparsamma och intressant var även att männen verkade vara mer medvetna om den problematik som finns mellan könen än de kvinnor som intervjuades. Istället verkade kvinnorna inte reflektera i högre utsträckning kring deras villkor som "kvinnor", utan istället verkade det som att de accepterat situationen genom att de delvis antagit de manligt definierade spelreglerna inom det kommunalpolitiska arbetet. Intressant var också att det verkade föreligga ett stort intresse hos männen att arbeta med jämställdhetsfrågor, för att på så vis få kvinnor att ta mer plats i det politiska arbetet.

Utifrån det syfte och den preciserade frågeställning som restes i denna uppsats har ett flertal slutsatser kunna dras som ökat kunskapsfältet kring kvinnors villkor på den kommunalpolitiska arenan i Karlstad kommun. Emellertid reser uppsatsen fler frågor än vad den besvarar. Fältet att forska kring kvinnors villkor inom det politiska systemet upplever jag som nästan oändligt stort men jag skall ändå försöka presentera ett par exempel som skulle kunna ligga till grund för framtida undersökningar. En intressant fråga att undersöka skulle kunna vara hur de män som är de dominerande inom kommunalpolitiken ser ut. Det vill säga, hur tänker dessa kring sitt eget beteende? Finns det en medvetenhet? Varierar det i åldrar? Varierar det beroende på vilken partitillhörighet man har? Det jag vill framförhålla är därför att en stor del av den feministiska forskningen, eller det som även går under benämningen kvinnoforskning, i stor grad har fokuserat främst på kvinnors upplevelser. Jag tror dock att det är lika viktigt att undersöka männens upplevelser och erfarenheter från det politiska systemet, inte minst på olika nivåer. En annan möjlig ansats skulle också kunna vara den att precis som Gun Hedlund gjorde, nämligen att observera politikerns beteenden i olika forum för att utvinna ny kunskap.

KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor

Bergqvist, Elaine, 2008: *Härskarteknik*. Stockholm: Frank Förlag.

Björk, Nina, 1996: *Under det rosa täcket. Om kvinnlighetens vara och feministiska strategier*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Burr, Vivien, 1995: *An introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.

Gustafsson, Anette, 2008: *Könsmakt och könsbaserade intressen. Om könspolitisk representation i svensk kommunalpolitik*. Göteborg: Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet.

Hedlund, Gun, 1996: "Det handlar om prioriteringar." *Kvinnors villkor och intressen i lokal politik*. Kumla: Kommanditbolaget Tryckeri.

Hirdman, Yvonne, 1988: *Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning*. Kvinnovetenskaplig tidskrift nr. 3.

Hirdman, Yvonne, 1990: *Genussystemet i Demokrati och makt i Sverige*. Maktutredningens huvudrapport. Stockholm: Allmänna förlaget. SOU 1990:44.

Höjer Wendt, Maria & Åse, Cecilia 1999: *Politikens paradoxer – En introduktion till feministisk politisk teori*. Lund: Academia Adacta AB.

McAnulla, Stuart, 2002: *Structure and agency* i Marsh, David & Stoker, Gerry 2002: *Theory and Methods in Political science*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

Pincus, Ingrid, 2002: *The Politics of Gender Equality Policy*. Örebro: Örebro universitet.

Proposition 2005/06:155: *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*.

Randall, Vicky, 2002: *Feminism* i Marsh, David & Stoker, Gerry 2002: *Theory and Methods in Political Science*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

Roth, Ann-Katrine, 2007: *Jämställdhetsboken. Från Teori till praktik*. Stockholm: Norstedts juridik.

SOU 1987:19: *Varannan damernas: slutbetänkande från utredningen om kvinnorepresentation*. Stockholm: Allmänna förlaget.

Wahl, Anna, 2003: *Könsstrukturer i organisationer. Kvinnliga civilekonomers och civilingenjörers karriärutveckling*. Lund: Studentlitteratur AB.

Wängnerud, Lena, 1998: *Politikens andra sida. Om kvinnorepresentation i Sveriges riksdag*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.

Elektroniska källor

Jämi 2009: *Jämställdhetsintegrering* (24.04.2010)

<http://www.jamiprogram.se/jamstalldhetsintegrering>

Jämo 2009: *Jämställdhet* (13.06.2010)

<http://www.jamombud.se/omjamstalldhet/default.asp>

INTERVJUGUIDE

Denna intervju avser att undersöka kvinnors villkor i det kommunalpolitiska arbetet i Karlstad. Intervjun inleds med att jag presenterar mig själv, samt att jag redogör för de villkor som gäller för det datamaterial som samlas in. Intervjupersonerna informeras således om att intervjumaterialet är konfidentiellt och endast jag kommer att veta vilka personerna bakom svaren är, men att min handledare eventuellt kommer att få ta del av intervjumaterialet under uppsatsprocessen. De informeras också om att de kommer få ett tilldelat exemplar då uppsatsen är seminariebehandlad och godkänd. Intervjufrågorna ser nästan likadana ut för båda könen, men skiljer sig dock på fråga 4 kring eventuella problem för kvinnor i kommunalpolitiken. Jag har även gjort tre uppsamlingsfrågor som jag har ställt vid de tillfällen då jag inte känt att jag fått tillräckliga svar på de tidigare kärnfrågorna samt en avslutande fråga om intervjupersonen har något att tillägga.

1. Hur upplever du dina möjligheter till att utföra ditt politiska uppdrag?
2. På vilket sätt skulle du beskriva dina upplevelser av deltagandet mellan kvinnor och män i möten, sammanträden och debatter?
3. Hur upplever du att graden av makt och politiskt inflytandet är fördelat mellan män och kvinnor i kommunalpolitiken i Karlstad?
4. Vet du, eller har du upplevt att exempelvis kvinnliga partikamrater erfarit några speciella problem inom kommunalpolitiken i Karlstad? (Fråga till männen)
4. Har du upplevt några egna problem som kvinna i politiken i Karlstad eller möjligen vet om någon annan kvinna har upplevt problem? (Fråga till kvinnorna)
5. Hur stor påverkan upplever du att du har i det politiska beslutsfattandet i de forum du befinner dig i?
6. Upplever du att kvinnor och män representerar olika frågor i kommunalpolitiken i Karlstad?

Uppsamlingsfråga 1. Hur skulle du beskriva att du upplever klimatet i kommunalpolitiken i Karlstad mellan kvinnor och män?

Uppsamlingsfråga 2. Upplever du att det råder jämställdhet inom kommunalpolitiken i Karlstads kommun?

Uppsamlingsfråga 3. Om du tycker att makten är orättvist fördelad mellan könen, vad tror du man kan göra åt det?

Något du skulle vilja tillägga?